

*BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SREDIŠNJA BOSNA
URED ZA EUROPSKE INTEGRACIJE, FONDOVE,
ODNOSE S JAVNOŠĆU I KVALITETU PREMA
MEĐUNARODNOM STANDARDU*

*БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
СРЕДЊОБОСАНСКИ КАНТОН
УРЕД ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ, ФОНДОВЕ
ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ И КВАЛИТЕТ ПРЕМА
МЕЂУНАРОДНОМ СТАНДАРДУ*

*BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON
URED ZA EVROPSKE INTEGRACIJE, FONDOVE,
ODNOSE S JAVNOŠĆU I KVALITET PREMA
MEĐUNARODNOM STANDARDU*

Godišnji izvještaj o razvoju sa pregledom provedbe Strategije razvoja Srednjobosanskog kantona

Izvještaj za 2022. godinu

Novembar 2023. godine

Sadržaj

1. UVOD	3
2. STEPEN RAZVOJA KANTONA	4
2.1. Demografske karakteristike	4
Prirodni prirast	5
Struktura stanovništva i gustoća naseljenosti	6
2.2. Privredni pokazatelji	8
Porezni prihodi	9
Uvoz- Izvoz.....	9
Struktura privrede	11
Turizam	13
Poljoprivreda	14
2.3. Društveni pokazatelji	15
Zaposlenost i nezaposlenost	15
Prosječna plaća i umirovljenici	18
Obrazovanje	20
Zdravstvena zaštita.....	22
Socijalna zaštita	23
Sigurnost.....	25
2.4. Okoliš i infrastruktura.....	26
3. SISTEM UPRAVLJANJA RAZVOJEM	27
3.1. Institucionalni kapaciteti za razvoj	27
3.2. Izazovi u upravljanju razvojem	28
3.3. Struktura strategije.....	28
4.1. Kratki sadržaj Akcionog plana 2022.-2025. godina	28
4.2. Izvještaj o provedbi integrirane strategije razvoja	30
4.3. Pregled pokazatelja po strateškim ciljevima	31
Strateški cilj 1: Poticati održiv ekonomski razvoj	31
Strateški cilj 2: Unaprijediti kvalitet življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane	34
Strateški cilj 3: Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu.....	37
4.4. Izazovi u provedbi strategije i preporuke	40

Lista tabela

Tabela 1-Broj stanovnika u SBK (Izvor: FZS).....	5
Tabela 2-Izvoz po djelatnostima u SBK(Izvor: FZS).....	10
Tabela 3-Izvoz po sektorima u SBK (Izvor: FZS).....	11
Tabela 4-Broj obrta po djelatnostima u 2022. godini (Izvor: FZS)	13
Tabela 5- Visina prosječne plate u SBK (Izvor: FZS).....	18
Tabela 6- Broj penzionera u SBK (Izvor: FZZPR).....	20
Tabela 7-Broj korisnika zdravstvene zaštite i novčane naknade (Izvor: Služba za zapošljavanje SBK)....	24
Tabela 8-Socijalna zaštita u SBK(Izvor: FZZS).....	25
Tabela 9-Prometna infrastruktura (Izvor: FZZPR)	27
Tabela 10- Vrijednost finansijskih sredstava za realizaciju projekata i aktivnosti.....	29
Tabela 11- Izvori finansiranja.....	30
Tabela 12- Pokazatelji ekonomskog razvoja.....	33
Tabela 13- Pokazatelji društvenog razvoja.....	36
Tabela 14- Pokazatelji okoliša.....	39

Slike

Slika 1- Indeks razvijenosti po kantonima u 2022. godini (Izvor: FZZPR).....	4
Slika 2- Prirodni prirast u SBK (Izvor: FZZPR).....	6
Slika 3- Prirodni prirast u SBK (Izvor: FZS)	7
Slika 4- Stanovništvo u dobi od 15 do 64 godine starosti (Izvor: FZS)	7
Slika 5- Broj poduzeća na 1.000 stanovnika po kantonima	
Slika 6- Broj poduzeća na 1.000 stanovnika po kantonima	8
(Izvor: FZZPR)	(Izvor: FZZPR)..... 8
Slika 7- Broj pravnih i fizičkih osoba po godinama (Izvor: FZS)	8
Slika 8- Porezni prihodi u SBK (Izvor: FZZPR)	9
Slika 9- Izvoz, uvoz i saldo razmjene u SBK (Izvor: FZZPR)	10
Slika 10- Registrirani poslovni subjekti (Izvor: FZS).....	12
Slika 11- Dolasci i noćenja turista (Izvor: FZS).....	13
Slika 12- Poljoprivredna površine u SBK (Izvor: FZZPR).....	14
Slika 13- Obradive poljoprivredne površine u SBK (Izvor: FZZPR).....	15
Slika 14- Broj zaposlenih u SBK (Izvor: FZS).....	15
Slika 15- Broj zaposlenih po djelatnostima u SBK u 2022. godina (Izvor: FZS)	16
Slika 16- Broj nezaposlenih u SBK u 2022. godina (Izvor: FZS).....	17
Slika 17- Broj nezaposlenih u SBK u 2022. godina po općinama (Izvor: FZS).....	17
Slika 18- Prosječna neto plata po djelatnostima (Izvor: FZS).....	19
Slika 19- Visina prosječne penzije (Izvor: FZZPR).....	20
Slika 20- Broj upisanih učenika u osnovnu školu (Izvor: FZS).....	21
Slika 21- Broj upisanih učenika u srednju školu (Izvor: FZS).....	22
Slika 22- Broj ljekara (Izvor: FZS).....	23
Slika 23- Broj stomatologa (Izvor: FZS)	23
Slika 24-Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja(Izvor: FZS)	26

1. UVOD

Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona za razdoblje 2021. –2027. godine ključni je strateško-planski dokument Srednjobosanskog kantona (SBK), koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj kantona, te predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka, te potiče na saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera. Ostvareni rezultati razvoja koji proizlaze iz implementacije Strategije razvoja, mogu biti vidljivi i mjerljivi jedino ukoliko se sistemski provodi praćenje i vrednovanje realizacije strategije. Rezultati prikazani u izvještaju o razvoju imaju osnovni cilj da prikažu trenutno stanje, stanje napretka i razvoja SBK, a isti bi trebali poslužiti kao buduća vodilja Vladi SBK ka daljem razvojnom planiranju i aktivnostima. Da bi se postigao gore navedeni cilj, te postiglo povezivanje razvojnih politika i politika Vlade SBK sa provedbom mjera Strategije, Ured za evropske integracije, fondove, odnose s javnošću i kvalitet prema međunarodnom standardu SBK (Ured), vrši pripremu izvještaja o razvoju i pregleda provedbe Strategije razvoja SBK.

Izvještaj o razvoju sa pregledom provedbe Strategije razvoja SBK 2021.-2027. godina za 2022. godinu pripremljeno je prema Programu rada Ureda za 2022. godinu, a u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 32/17). Izvještaj se sastoji od dva dijela koja zajednički čine jednu cjelinu i omogućuju praćenje razvojnih trendova i stepen provedbe strategije:

- I dio prati osnovne makroekonomske pokazatelje razvijenosti SBK te ukazuje na stepen razvijenosti SBK;
- II dio predstavlja stepen implementacije provedbe strateških ciljeva, prioriteta i definiranih mjera, odnosno projekata i aktivnosti iz Strategije razvoja, sa naglaskom na prioritetne i strateške ciljeve.

Prilikom izrade izvještaja proveden je niz aktivnosti prikupljanja podataka, koji se prvenstveno zasniva na relevantnim statističkim podacima objavljenim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, te izvještajima o radu ministarstava SBK.

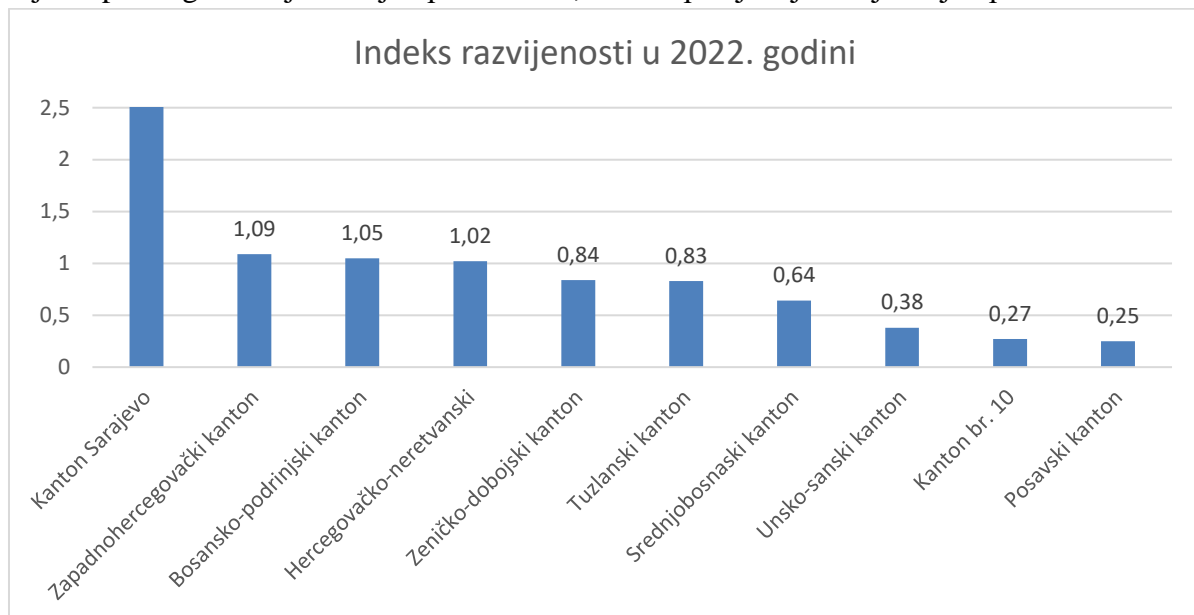
2. STEPEN RAZVOJA KANTONA

Strategijom Srednjobosanskog kantona definirani su sljedeći strateški ciljevi:

1. Poticati održiv ekonomski razvoj
2. Unaprijediti kvalitet življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane
3. Poboľjšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu

S ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki od njih definiran je set prioriteta i mjera. Mjerenje njihove realizacije se prati kroz promjene nekoliko ključnih pokazatelja koji su definirani zajedno s početnim i ciljanim vrijednostima.

Prema Indexu razvijenosti za 2022. godinu, objavljenom u izvještaju Socioekonomski pokazatelji po općinama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Srednjobosanski kanton se nalazi na 7 mjestu po rangu razvijenosti 0,64. Unutar Srednjobosanskog kantona na prvom mjestu po rangu razvijenosti je općina Vitez, dok na posljednjem mjestu je općina Dobretići.

Slika 1- Indeks razvijenosti po kantonima u 2022. godini (Izvor: FZZPR)

2.1. Demografske karakteristike

Ukupan broj stanovnika u SBK, prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku, sredinom 2022. g. iznosio je 245.633, što čini 11,4% ukupnog broja stanovnika u FBiH. Od tog broja, 122.319 ili 49,8% je žena. Broj stanovnika u SBK manji je za 1.467 ili 0,6% u odnosu na 2021. g. U promatranom razdoblju 2018.-2022. g. broj stanovnika je prosječno godišnje opadao za 0,5%.

Općine i gradovi	Procjena prisutnog stanovništva u 2020. godini	Procjena prisutnog stanovništva u 2021. godini	Procjena prisutnog stanovništva u 2022. godini
Bugojno	30.925	30.711	30.567
Busovača	17.712	17.599	17.486
Dobretići	1.555	1.537	1.521
Donji Vakuf	13.770	13.671	13.605
Fojnica	11.618	11.495	11.398
Gornji Vakuf- Uskoplje	20.071	19.886	19.666
Jajce	26.360	26.099	25.961
Kiseljak	20.288	20.110	19.994
Kreševo	4.957	4.883	4.816
Novi Travnik	23.685	23.534	23.397
Travnik	52.308	51.813	51.469
Vitez	25.813	25.762	25.753
Kanton Središnja Bosna	249.062	247.100	245.633

Tablica 1-Broj stanovnika u KSB (Izvor: FZS)

Stopa nataliteta u SBK u 2022. g. iznosila je 6,9%, a stopa općeg mortaliteta 10,6%. U 2022. godini broj živorođenih je i dalje manji od broja umrlih po kantonima. Prirodni priraštaj u SBK i dalje ima negativan trend i u 2022.g., kako je prikazano na grafikonu 109., iznosio je -895. Stopa prirodnog priraštaja iznosila je -3,7‰ i nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila -4,9%. Vitalni indeks koji predstavlja odnos živorođenih i umrlih na 100 stanovnika iznosio je 65,3%.

Prirodni prirast

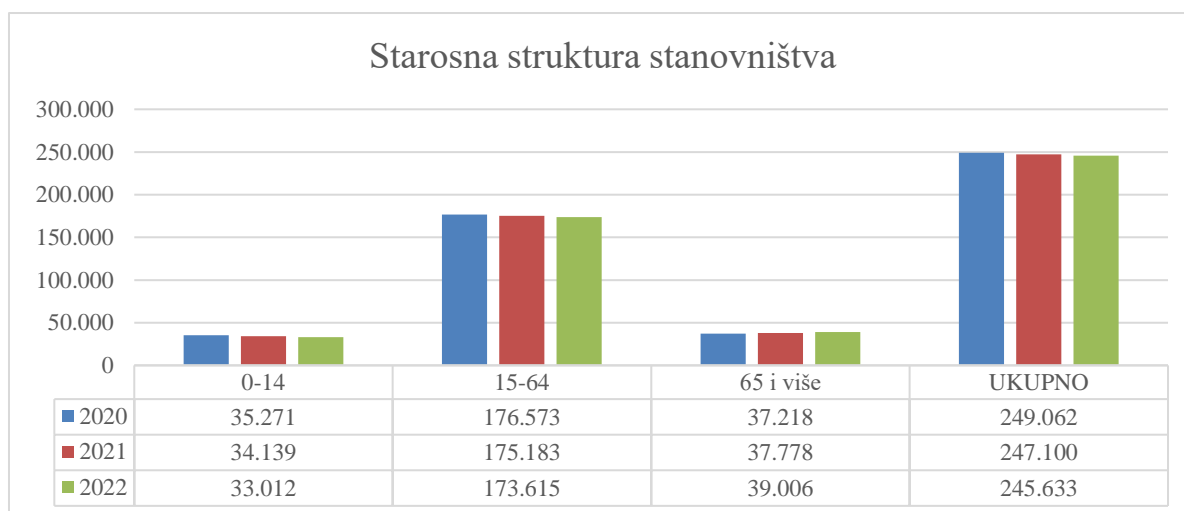
Indeks starenja stanovništva u SBK u 2022. g. iznosio je 120, što ukazuje na to da je populacija ušla u fazu intenzivnog starenja koja se odražava u rastućem udjelu starijih osoba zajedno sa padom udjela radno sposobnog stanovništva. Stopa nataliteta u SBK u 2022. g. iznosila je 6,9%, a stopa općeg mortaliteta 10,6%. U 2022. godini broj živorođenih je i dalje manji od broja umrlih po kantonima. Prirodni prirast u SBK i dalje ima negativan trend i u 2022.g., kako je prikazano, iznosio je -895. Stopa prirodnog prirasta iznosila je -3,7% i nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila -4,9%. Vitalni indeks koji predstavlja odnos živorođenih i umrlih na 100 stanovnika iznosio je 65,3%.

Slika 2- Prirodni prirast u SBK (Izvor: FZZPR)

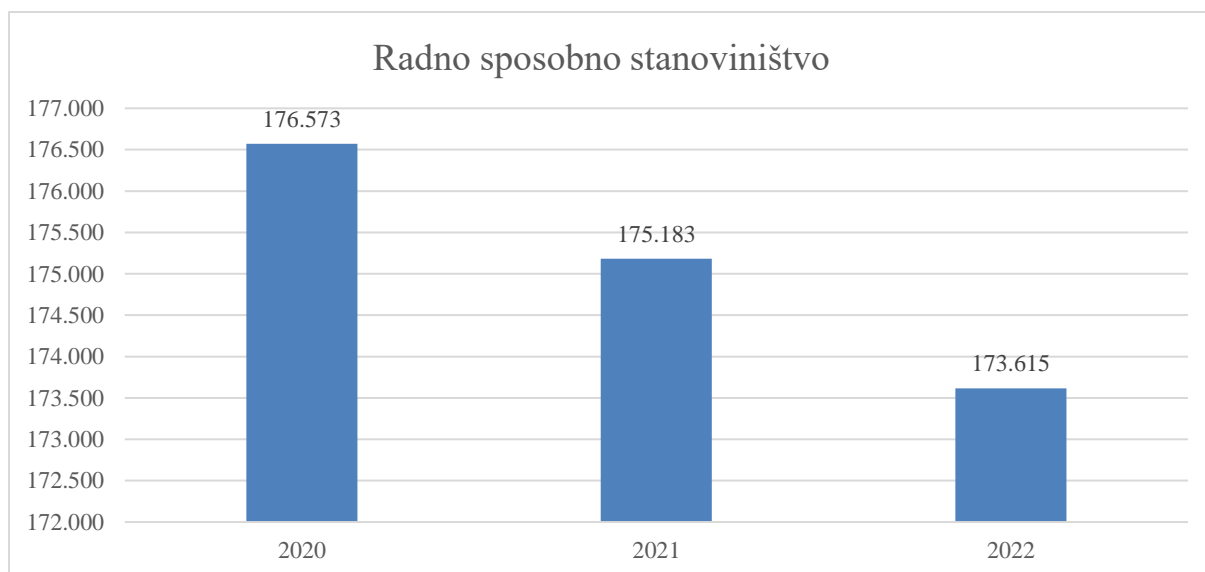
Struktura stanovništva i gustoća naseljenosti

Od ukupnog broja stanovnika u 2022. g., populacija 0- 14 godina čini 13,4%, radno sposobna populacija 15-64 čini 70,7%, dok populacija starija od 65 godina čini 15,9% broja stanovnika kantona. U promatranom razdoblju 2020.-2022.g. populacija djece od 0-14 se prosječno godišnje smanjivala za 3,0%.

Slika 3- Prirodni prirast u SBK (Izvor: FZS)

Broj radno sposobnog stanovništva (15-64), prema procjenama FZS, u SBK sredinom 2022.g. iznosio je 173.615 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 1.568 ili 0,9%. U promatranom periodu 2020.-2022. g. broj radno sposobnog stanovništva se prosječno godišnje smanjivao za 0,8%.

Slika 4- Stanovništvo u dobi od 15 do 64 godine starosti (Izvor: FZS)

Prosječna gustoća naseljenosti u Srednjobosanskom kantonu iznosi 77,00 stanovnika po km². Površina Srednjobosanskog kantona iznosi 3.189 km², a prema podacima FZS broj prisutnog stanovništva u 2022. godini bio je 245.633 što čini 11,4% ukupnog broja stanovnika u FBiH. Broj stanovnika manji je za 1.467 ili 0,6% u odnosu na 2021. godinu.

Površinom je najveća općina Travnik s 529 km², slijedi Gornji Vakuf- Uskoplje s 402 km², zatim Bugojno 361 km², Jajce 339 km², Donji Vakuf 320 km², Fojnica 306 km², Novi Travnik

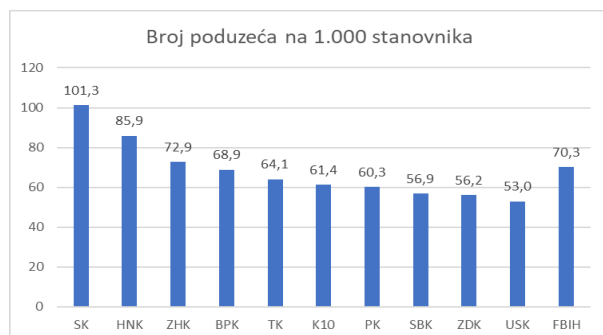
242 km², Kiseljak 165 km², Vitez 159 km², Busovača 158 km², Kreševo 149 km² i Dobretići 59 km².

Kada promatramo gustoću naseljenosti po općinama i gradovima proizlazi kako je općina Vitez najgušće naseljena 162 stanovnika na km², zatim Kiseljak 121,2 stanovnika na km², Busovača 110,7 stanovnika na km², Travnik 97,3 stanovnika na km², Novi Travnik stanovnika na km², Bugojno 84,7 stanovnika na km², Jajce 76,6 stanovnika na km², Gornji Vakuf- Uskoplje 48,9 stanovnika na km², Donji Vakuf stanovnika na km², Fojnica 37,2 stanovnika na km², Kreševo 32,3 stanovnika na km² i Dobretići 25,8 stanovnika na km².

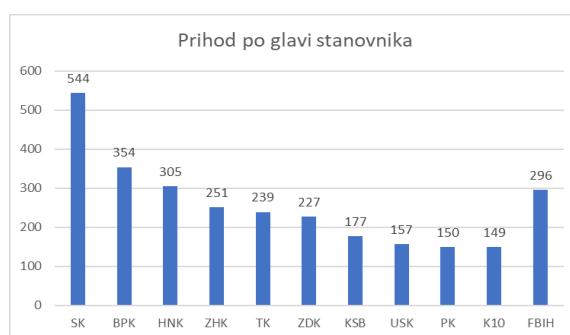
2.2. Privredni pokazatelji

Ukupan broj poslovnih subjekata u SBK iznosi 11.235 i veći je za 232 poslovnih subjekata u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u SBK učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH sa 9,3 %. Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika iznosio je 45,7.

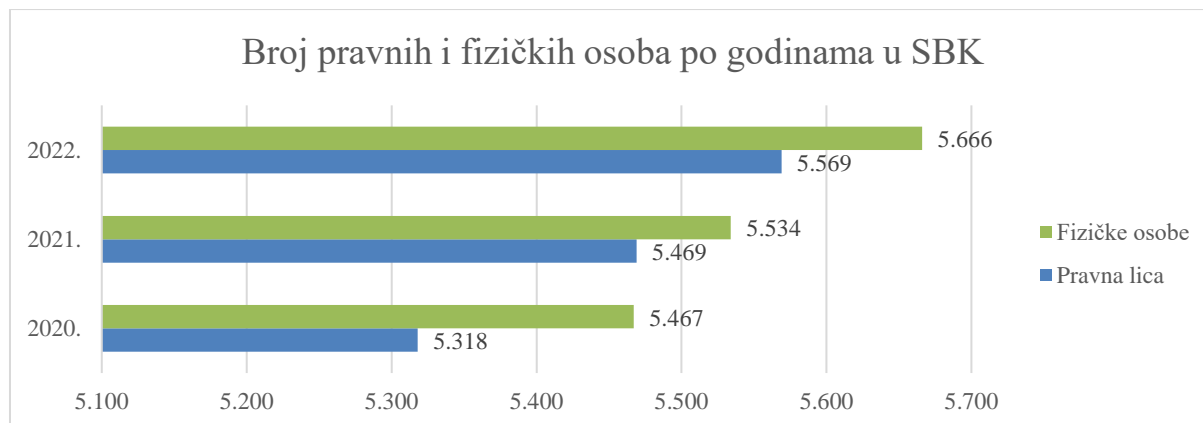
Broj pravnih osoba u SBK na kraju 2022. godine iznosio je 5.569 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 100 ili 1,8 %. Broj pravnih lica u SBK učestvuje u ukupnom broju registriranih pravnih lica u FBiH sa 8,5 %. Kako promatramo 2022. godinu gledano po djelatnostima najviše registriranih pravnih lica bilo je u trgovini na veliko i malo 19,2 %, u uslužnim djelatnostima 23,7 % i u prerađivačkoj industriji 15,3 %, a najmanje u finansijskim djelatnostima oko 0,1 %.

Slika 5- Broj poduzeća na 1.000 stanovnika po kantonima (Izvor: FZZPR)

Slika 6- Broj poduzeća na 1.000 stanovnika po kantonima (Izvor: FZZPR)

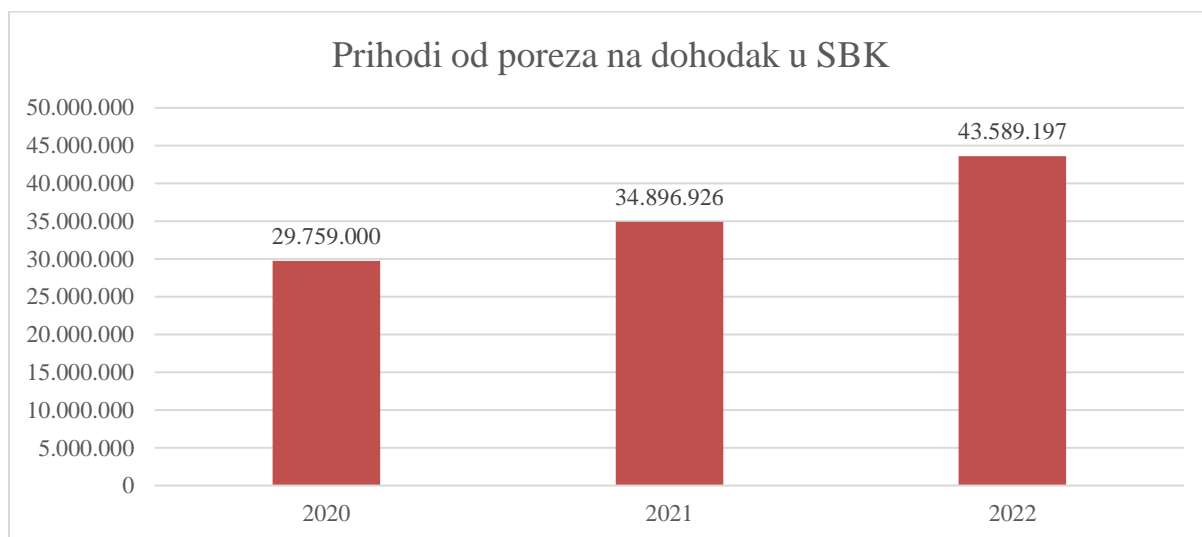

Slika 7- Broj pravnih i fizičkih osoba po godinama (Izvor: FZS)

Ako promatramo broj fizičkih osoba- obrtnika na kraju 2022. godine koji je iznosio 5.666 i ako promatramo prethodnu godinu, broj fizičkih osoba- obrtnika je veći za 132 ili 2,4%. Srednjobosanski kanton učestvuje u ukupnom broju registriranih fizički lica- obrtnika u FBiH sa 10,4%. U 2022. godini najveći broj registriranih fizički osoba po djelatnostima bilo je u djelatnostima pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 22,1%, zatim u trgovini na veliko i malo 21,2% i prerađivačkoj industriji 13,6%.

Porezni prihodi

U SBK u 2022. godini prikupljeni su porezi na dohotke fizičkih lica u iznosu od 43,5 mil. KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 25 %. Najviši porezi na dohotke fizičkih lica ostvareni su u općini Travnik u iznosu od 9,7 mil. KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 67 tis. KM. Porezi na dohotke fizičkih lica po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u SBK iznosi 177 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 25%. Najviši porezi na dohotke fizičkih lica po glavi stanovnika ostvareni su u Kreševu u iznosu od 301 KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 44 KM.

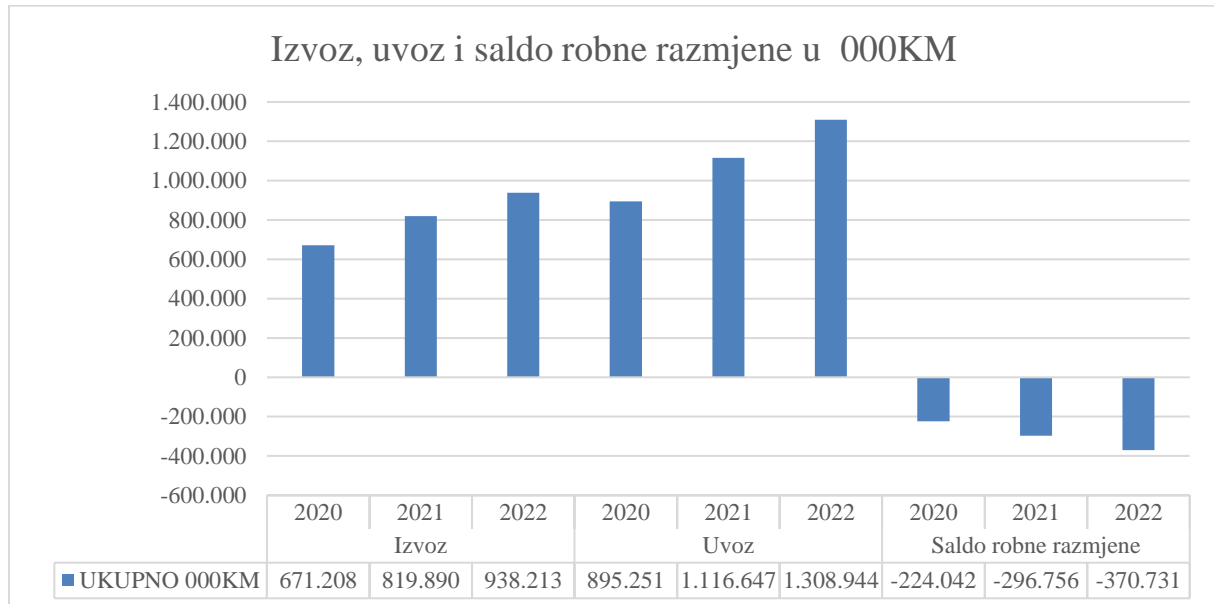

Slika 8- Porezni prihodi u SBK (Izvor: FZZPR)

Uvoz- Izvoz

U SBK ostvaren je izvoz u 2022. godini 938 mil. KM ili 7,8% ukupnog izvoza FBiH. Ukoliko promatramo 2022. godinu u odnosu na 2021. godinu izvoz je veći za 14,4% u odnosu na 2021. godinu. Povećanje izvoza zabilježeno je u svim općinama SBK a najviše u Travniku za 11,5%, Jajcu za 26% i Novom Travniku za 29,5%, dok je Vitezu zabilježeno smanjenje izvoza za 1,73%. U 2022. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 12.106 mil. KM što je za 21% više u odnosu na 2021. godinu. U SBK uvoz iznosi 1.308 mil. KM što je za 17,2% više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz SBK-a učestvuje u ukupnom uvozu FBiH sa 6,4%.

Povećanje uvoza zabilježeno je u svim općinama SBK, a najviši izvoz je ostvaren u Vitezu 449.005.044 KM pa Travniku 242.334.954 KM, Jajcu 137.499.001 KM. Došlo je do povećanja uvoza u odnosu na 2021. godinu za 17,2%.

Slika 9- Izvoz, uvoz i saldo razmjene u KSB (Izvor: FZZPR)

Saldo robne razmjene u SBK u promatranoj godini zabilježio je deficit u iznosu od 370 mil. KM i smanjenje od 73 mil. KM u odnosu na 2021. godinu. Pokrivenost uvoza izvozom je 71,68%.

Prema podacima FZS najveći izvoz u 2022. godini po područjima klasifikacijske djelatnosti zabilježen je u prerađivačkoj industriji 94,6 % od ukupnog izvoza. Dok najveći uvoz po područjima klasifikacijske djelatnosti u 2022. godini je također prerađivačkoj industriji 92 % od ukupnog uvoza u 2022. godini.

Djelatnost	Izvoz 000KM			Uvoz 000 KM		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	5.206	4.545	3.646	43.690	51.012	63.207
Vađenje ruda i kamena	2.134	1.707	3.966	5.150	6.483	7.627
Prerađivačka industrija	638.387	772.284	887.944	822.031	1.028.622	1.204.603
Ostalo	25.480	41.335	39.124	24.229	30.595	30.964
Nerazvrstano po kategorijama	2	20	3.533	151	26	2.543
UKUPNO	671.209	819.891	938.213	895.251	1.116.738	1.308.944

Tabela 2-Izvoz po djelatnostima u SBK (Izvor: FZS)

Kada analiziramo izvoz po sektorima vidljivo je kako je u 2022. godini najveći izvoz ostvaren u sektoru razni industrijski proizvodi 39,1 % i u sektoru mašine/ strojevi i transportna sredstva 21,7 %. Uvoz po sektorima najveći je u industrijski proizvodi razvrstani prema vrst sirovina 32,2 % i u sektoru mašine/ strojevi i transportna sredstva 19,5 %.

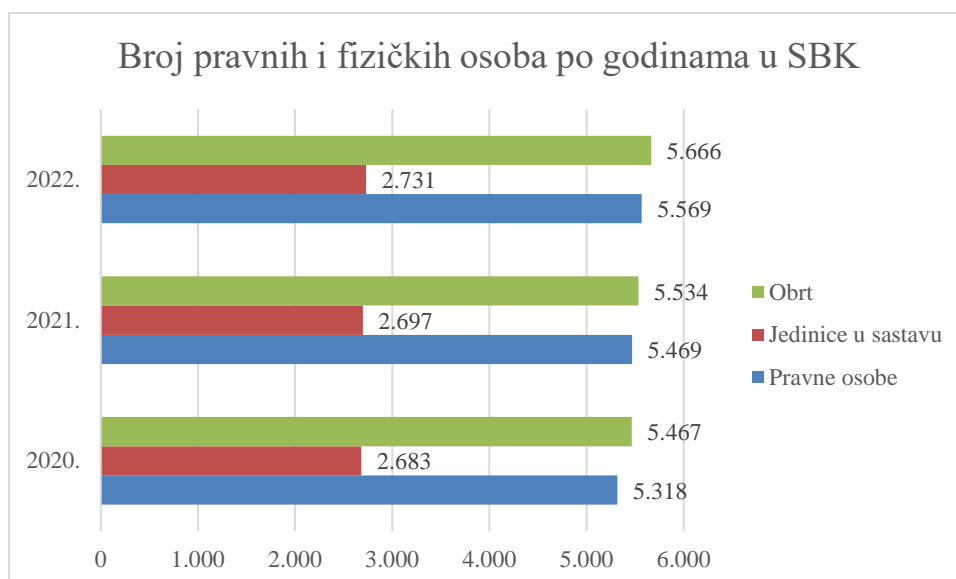
Izvoz i uvoz po sektorima	Izvoz 000 KM			Uvoz 000 KM		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Hrana i žive životinje	35.157	39.796	32.651	106.867	127.172	152.541
Pića i duhan	20.818	21.269	24.375	66.123	83.945	92.514
Sirove materije nejestive, osim goriva	71.145	93.850	97.428	39.381	46.961	51.434
Mineralna goriva, maziva i srodni proizvodi	51	31	11	22.092	32.291	35.411
Masti i ulja život. I biljnog porijekla	-	90	65	3.525	5.507	5.541
Hemijski proizvodi	5.472	9.306	11.738	70.659	89.096	109.120
Industrijski proizvodi razvrstani prema vrst sirovina	117.953	153.734	197.082	284.491	356.410	422.766
Mašine/ Strojevi i transportna sredstva	130.028	166.279	204.344	167.746	214.714	256.250
Razni industrijski proizvodi	290.583	335.515	366.986	134.219	160.525	180.835
Proizvodi neraspoređeni po kategorijama	2	20	3.533	148	26	2.532
UKUPNO	671.209	819.890	938.213	895.251	1.116.647	1.308.944

Tabela 3-Izvoz po sektorima u SBK (Izvor: FZS)

Struktura privrede

Prema podacima FZS u strukturi gospodarstva SBK dominiraju obrt kojih u ukupnom broju u 2022. godini ima 5.666 poslovnih subjekata. U sastavu pravih osoba ima 5.569 poslovnih subjekata.

Broj obrta u 2022. godini je porastao u odnosu na 2021. godinu za 132 poslovna subjekta. Broj obrta je u 2021. kao i 2020. godini bilježi porast. Jedinice u sastavu bilježe raste u 2022. godinu u odnosu na 2021. godinu za 34 jedinice u sastavu. Pravne osobe bilježe pozitivan tren kroz sve promatrane godine i u 2022. godini je 5.569 pravnih osoba što je više za 100 pravnih osoba u odnosu na 2021. godinu.

Slika 10- Registrirani poslovni subjekti (Izvor: FZS)

U strukturi obrta SBK u 2022. godini najviše je obrta iz djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane 22 %, zatim trgovina na veliko i malo 21 % te prerađivačka industrija 13,5 %.

U strukturi pravnih osoba, najviše pravnih osoba je u uslužnim djelatnostima 23,6 %, zatim u trgovini na veliko i malo 19,1 % te u prerađivačkoj industriji 15,3 %.

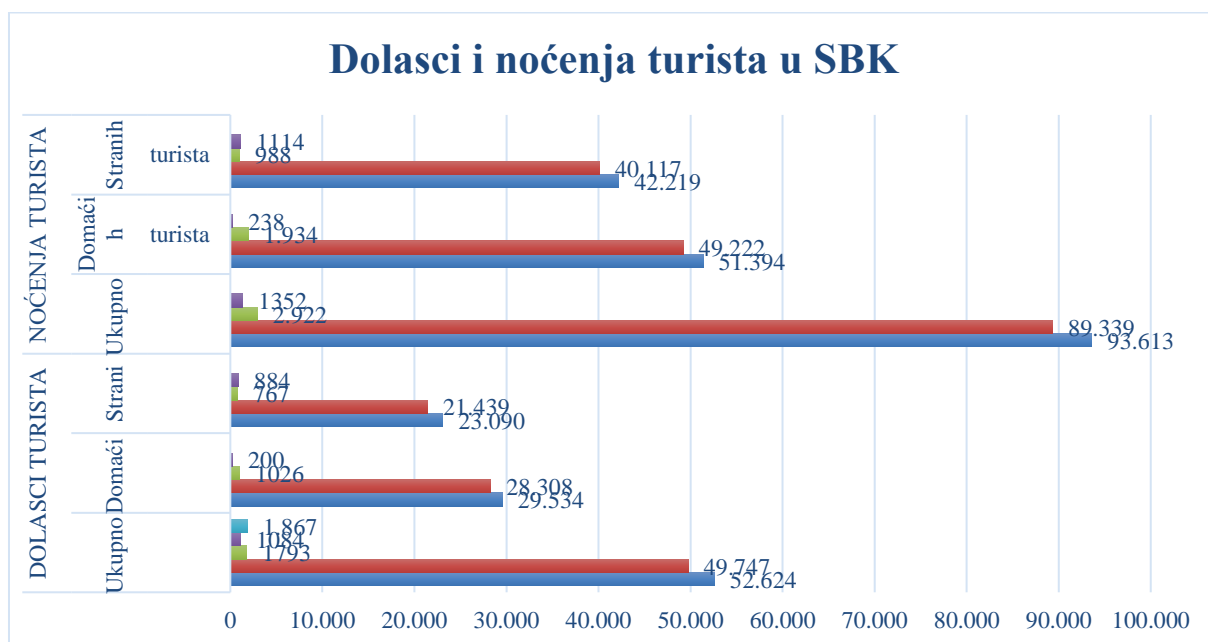
2022	Obrt
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	762
Vađenje ruda i kamena	0
Prerađivačka industrija	770
Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom	45
Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	16
Građevinarstvo	215
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	1.200
Prijevoz i skladištenje	403
Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane	1.251
Informacije i komunikacije	67
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	25
Poslovanje nekretninama	6
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	248
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	74
Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	0
Obrazovanje	40
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	76
Umjetnost, zabava i rekreacija	34

Ostale uslužne djelatnosti	433
Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	1
UKUPNO	5.666

Tabela 4-Broj obrta po djelatnostima u 2022. godini (Izvor: FZS)

Turizam

U 2022. godini SBK je posjetilo 52.624 turista što je za 287 više u odnosu na 2021. godinu. Zabilježena je tendencija rasta broja stranih gostiju u razdoblju 2022. godini za 4.821 strana turista, dolasci i noćenja domaći turista bilježe pad u odnosu na 2021. godinu za 4.534 turista. Noćenja domaćih turista su se smanjila u 2022. godine za 8.071, dok su noćenja stranih turista se povećala za 8.897 turista.

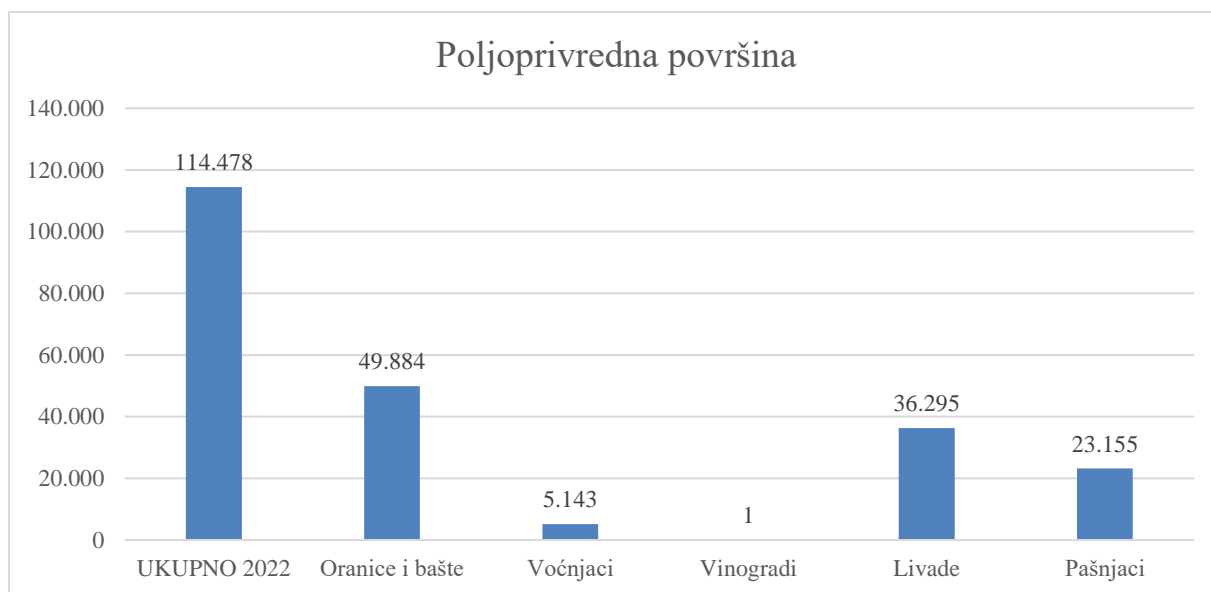

Slika 11- Dolasci i noćenja turista (Izvor: FZS)

U segmentu turizma provedeno je niz projekata i aktivnosti te društveni događaja, a važno je napomenuti da je u listopadu 2022. godine Franjevački samostan Guča Gora proglašen je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, da bi u prosincu iste godine na osnovu aplikacije Turističke zajednice SBK SrednjaBosna.ba, Planinarsko društvo "Guča Gora" i Općine Travnik mjesto Guča Gora uvršteno u najljepša sela Bosne i Hercegovine. Uređena je biciklističke staza Lašva - Jajce na području Nove Bile i Putićeva. Ukupna vrijednost projekta „Staza stare pruge“ bila je preko 512.000 KM, od čega su Evropska unija i Vlada SR Njemačke u okviru EU4Business projekta izdvojile preko 380.000 KM bespovratnih sredstava.

Poljoprivreda

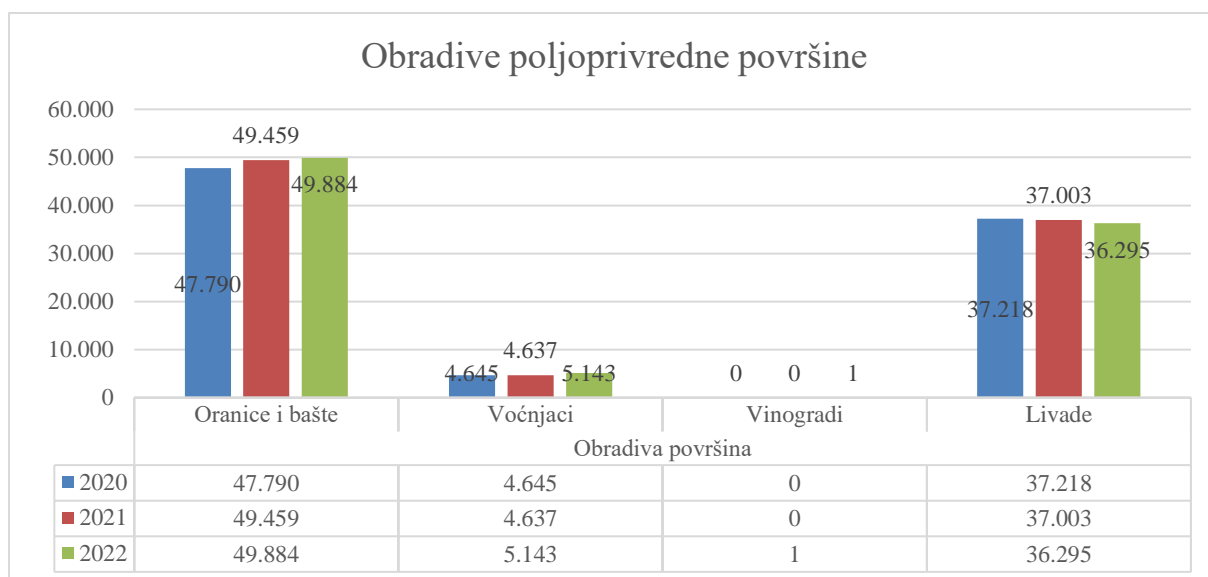
Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja u SBK ima ukupno 114.478 poljoprivrednih površina. U 2022. godini najviše poljoprivredni površina ima općina Travnik 22.920 poljoprivredne površine, zatim Gornji Vakuf- Uskoplje 15.801 i Jajce 15.637 poljoprivredni površina. Najmanje poljoprivredni površina je u Dobretićima 2.873 poljoprivrednih površina.

Slika 12- Poljoprivredna površine u SBK (Izvor: FZZPR)

U 2022. godini obradivi površina je bilo 91.323 ili 79,8 % u odnosu na ukupan broj poljoprivrednih površina a ostatak od 23.155 ili 20,2% su pašnjaci. Najviše obradive površine ima Travnik 17.524, Donji Vakuf- Uskoplje 12.500, Donji Vakuf 11.950, dok je pašnjaka najviše u Travniku 5.396, zatim u Jajcu 4.860, te Donji Vakuf- Uskoplje 3.301 a najmanje u Kreševu 575.

U obradive površine spadaju oranice i vrtovi 49.884 ili 54,6 %, voćnjaci 5.143 ili 5,63 %, vinograd 1 i livade 36.295 ili 39,7% . Općina Travnik najviše ima livada 8.023, zatim Gornji Vakuf- Uskoplje 7.260 te Bugojno 5.091.

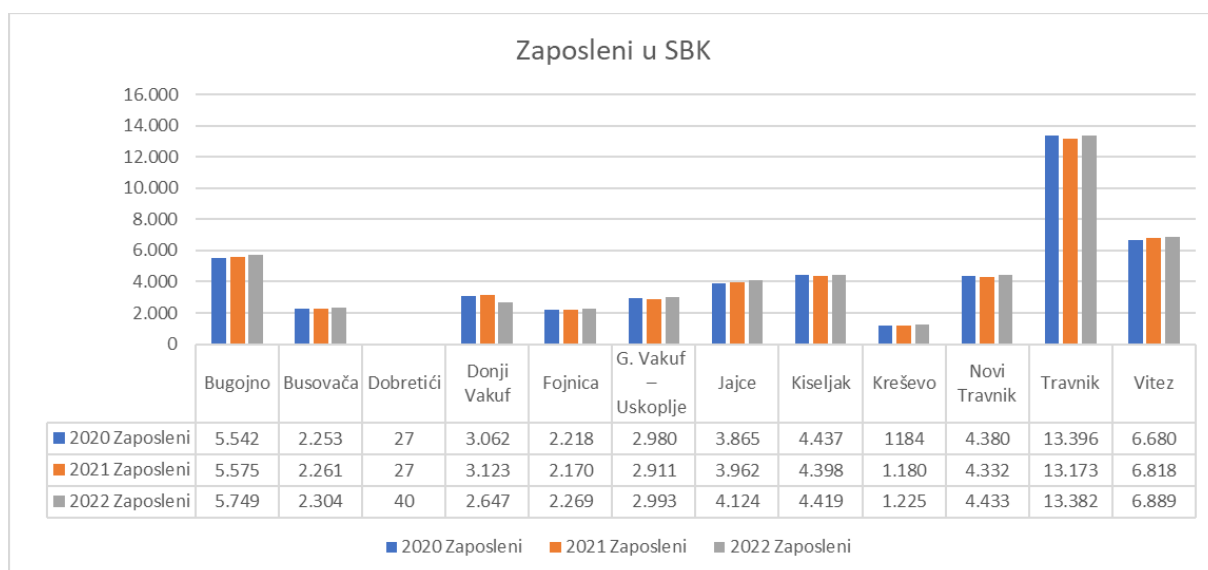
Slika 13- Obradive poljoprivredne površine u SBK (Izvor: FZZPR)

2.3. Društveni pokazatelji

U dijelu društvenih pokazatelja analizirani su podaci vezani za tržište rada, školstvo, zdravstvo, socijalu i sigurnost.

Zaposlenost i nezaposlenost

Ukupan broj zaposleni u SBK u 2022. godini iznosio je 50.474 ili 9,4 % od ukupnog broja zaposlenih u FBiH. Ako promatramo 2022. godinu i 2021. godinu broj zaposleni je u porastu za 544 zaposlene osobe ili 1,1%. Ukoliko promatramo općine najveći broj zaposlenih ima općina Travnik 13.382 ili 26,5%, zatim Vitez 6.889 ili 13,6% te Bugojno 5.749 ili 11,3%.

Slika 14- Broj zaposlenih u SBK (Izvor: FZS)

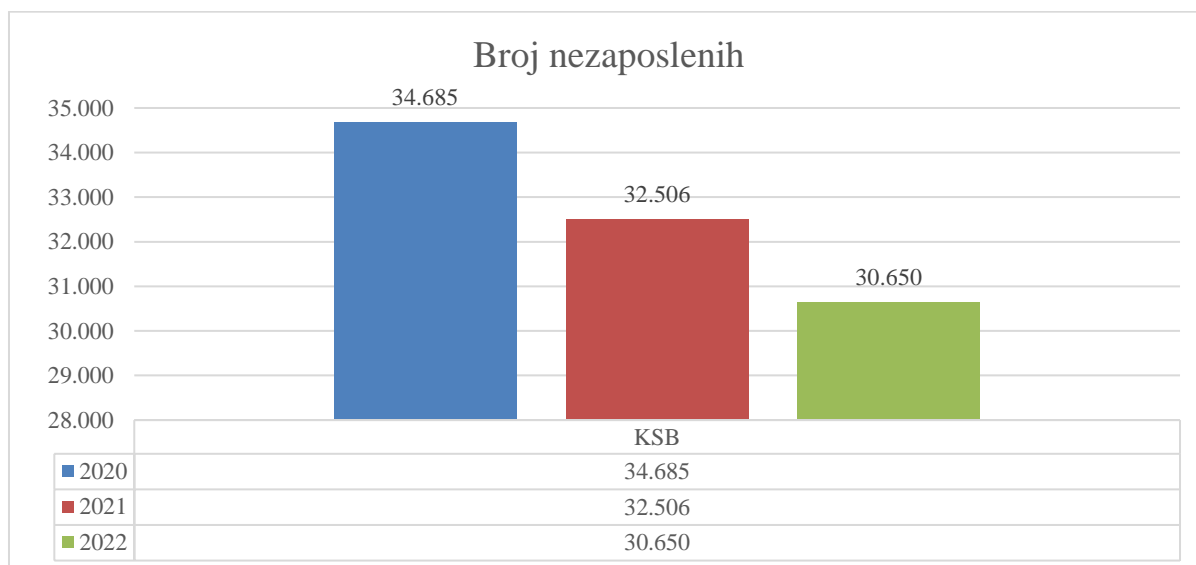
Prema podacima FZS koji se odnose na strukturu ukupnog broja zaposlenih po djelatnostima, u 2022. godini najveći broj zaposlenih je u prerađivačkoj industriji 15.662 što je 31 % od ukupnog broja zaposlenih, zatim u sektoru trgovini veliko i malo 9.366 što je 18,5 % od ukupnog broja zaposlenih, zatim u sektoru obrazovanja 4.383 što je 8.7 % od ukupnog broja zaposlenih. Najmanje zaposlenih osoba je u sektoru poslovanja nekretninama njih 143 ili 0,28 % od ukupnog broja zaposlenih.

Slika 15- Broj zaposlenih po djelatnostima u SBK u 2022. godina (Izvor: FZS)

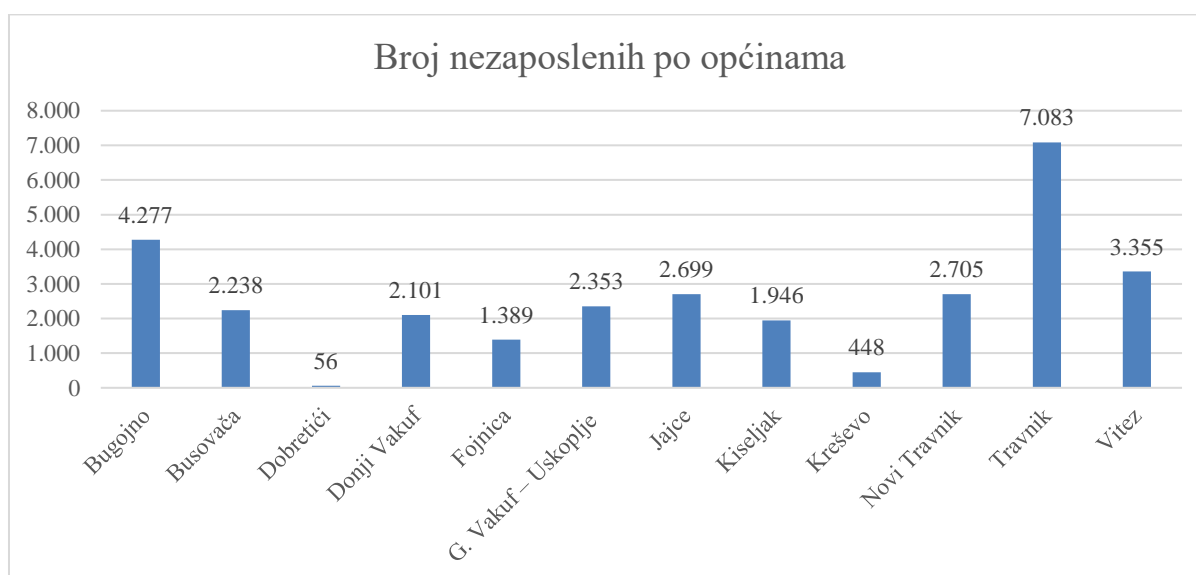
U usporedbi stepena zaposlenih po kantonima, SBK se nalazi na 7. mjestu sa stupnjem zaposlenosti od 29,1. Veći stepen zaposlenosti imaju kanton Sarajevo, Bosansko- podrinski, Hercegovačko- neretvanski, Zeničko-dobojski, Tuzlanski te Zapadnohercegovački kanton. U usporedbi sa stupnjem zaposlenosti FBiH, SBK se nalazi ispod prosjeka FBiH koji iznosi 35.

Prema službenim podacima FZS, broj nezaposlenih osoba u SBK u 2022. godini je iznosio 30.650. U usporedbi s prethodnom 2021. godinom kada je broj nezaposlenih iznosio 32.506, u 2022. godini zabilježeno je smanjenje broja nezaposlenih za 5,7 % manje.

Slika 16- Broj nezaposlenih u SBK u 2022. godina (Izvor: FZS)

Promatrajući stepen nezaposlenosti po općinama, najviše nezaposlenih ima u općini Travnik 7.083, zatim u Bugojnu 4.277, te u Vitezu 3.355 nezaposlenih osoba.

Slika 17- Broj nezaposlenih u SBK u 2022. godina po općinama (Izvor: FZS)

Kvalifikacijska struktura nezaposlenih osoba je takva da je najveći broj III stepena stručne spreme i to – 10.690, ili 34,88%, I stepena 9.873, ili 32,21, IV stepena 7.687, ili 25,08%, VI₂ stepena 1.032, ili 3,37%, VII₂ stepena 458, ili 1,49%, VIII₁ stepena 350, ili 1,14%, II stepena 311, ili 1,01%, VI₁ stepena 190, ili 0,62%, te V stepena 58, ili 0,19%. Kvalifikacijska struktura nezaposlenih osoba koje prvi put traže zaposlenje je takva da je najveći broj I stepena stručne spreme i to 4.325, ili 40,86%, III stepena 2.927, ili 27,65%, IV stepena 2.291, ili 21,64, VI₂

stepena 561, ili 5,30, VII₂ stepena 254, ili 2,40%, VII₁ stepena 95, ili 0,90%, II stepena 74, ili 0,70%, VI₁ stepena 55, ili 0,52%, te V stepena 2, ili 0,02%. Po raznim osnovama, s evidencije nezaposlenih, brisano je ukupno 950 osoba, od čega najviše zbog zaposlenja njih 600, ili 63,15%, dok je zbog neurednog javljanja brisano ukupno 171 osobe, ili 18,00%.¹

Prosječna plata i penzioneri

Prosječna neto plata u 2022. godini u SBK je iznosila 893 KM, što je povećanje za 11,7% u odnosu na prethodnu 2021. godinu i 3,2 % u odnosu na 2020. godinu. U razdoblju od 2018.-2022. godine neto plaća u SBK se prosječno godišnje povećavala za 5,4%.

Prosječna plaća u FBiH u 2022. godini iznosila je 1.114 KM, te je prosječna plata u SBK niža za oko 20%.

Općina	2020	2021	2022
Bugojno	679	700	765
Busovača	799	800	885
Dobretići	1.052	1.046	1.184
Donji Vakuf	770	815	904
Fojnica	774	808	896
Gornji Vakuf-Uskoplje	691	731	841
Jajce	954	967	1.072
Kiseljak	729	763	875
Kreševo	923	930	1.060
Novi Travnik	805	855	974
Travnik	792	812	893
Vitez	714	723	819
Ukupno	774	799	893

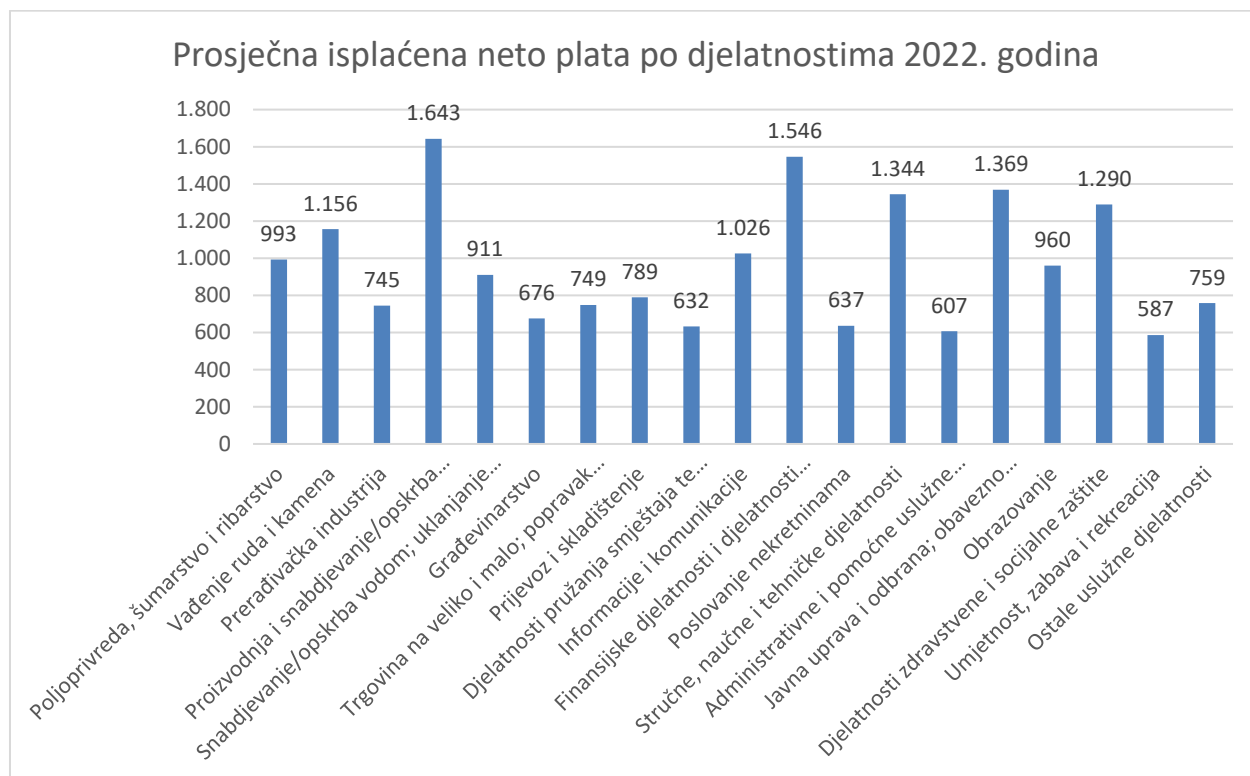
Tabela 5- Visina prosječne plate u SBK (Izvor: FZS)

Iznos prosječne neto plate kroz sve tri godine najveća je u općini Dobretići. To je iz razloga što Vlada SBK daje potporu općini Dobretići – za otplatu unutarnjeg i vanjskog duga, bruto plate i naknade zaposlenika, troškove za materijal, sitni inventar i usluge, tekuće transfere i druge tekuće rashode te kapitalne transfere i kapitalne rashode. Neto prosječna plata u 2022. godini u SBK je rasla u svim općinama. Druga općina koja ima najveću prosječnu platu je općina Jajce 1.072 KM, zatim Kreševo 1.060 KM.

Prosječna isplaćena plata u SBK u 2022. godinu najviša je u djelatnostima proizvodnje i opskrba električnom energijom u iznosu od 1.643 KM, zatim u finansijskim djelatnostima osiguranja u iznosu od 1.546 KM te u javnoj upravi i odbrani u iznosu od 1.369 KM, dok je

¹ Glasilo za mjesec decembar 2022. godine (Služba za zapošljavanje SBK)

najniža neto plaća zabilježena u području umjetnosti, zabave i rekreacije u iznosu od 587 KM, administrativnim i pomoćnim djelatnostima u iznosu od 607 KM i u djelatnostima hotelijerstva i ugostiteljstva u iznosu od 632 KM.

Slika 18- Prosječna neto plata po djelatnostima (Izvor: FZS)

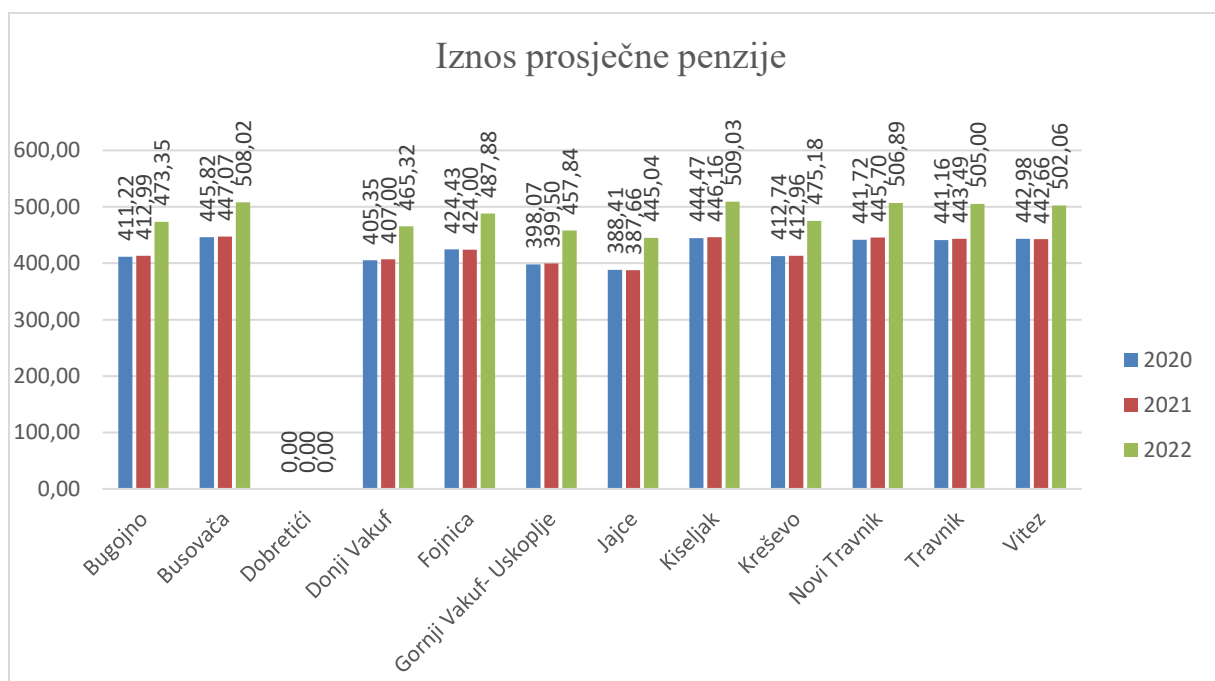
Broj penzionera u SBK u 2022. godini iznosio je 39.673 penzionera i u povećanju je za 357 ili 0,9 % u odnosu na prethodnu godinu. U 2021. godini broj penzionera iznosio je 39.316 penzionera i u padu je za 227 ili 0,6 % u odnosu na 2020. godinu. Najveći broj penzionera bilježi općina Travnik 8.467 penzionera, zatim Bugojno 5.079 penzionera i Vitez 4.582 penzionera. Ako izostavimo općinu Dobretići koja nema prijavljenih penzionera, najmanje penzionera ima Kreševo 1.049. penzionera. Broj zaposlenih na jednog penzionera u SBK na kraju 2022. godine iznosi 1,3 i povećao se za 0,2% u odnosu na prethodnu godinu.

	Broj penzionera		
	2020	2021	2022
Bugojno	5.066	5.022	5.079
Busovača	2.763	2.759	2.782
Dobretići	0	0	0
Donji Vakuf	2.072	2.107	2.143
Fojnica	2.271	2.234	2.246
Gornji Vakuf- Uskoplje	2.579	2.578	2.604
Jajce	3.467	3.431	3.465
Kiseljak	3.317	3.302	3.353

Kreševo	1.072	1.050	1.049
Novi Travnik	3.930	3.884	3.903
Travnik	8.472	8.413	8.467
Vitez	4.534	4.536	4.582
SBK	39.543	39.316	39.673
FBiH	353.361	351.378	352.434

Tabela 6- Broj penzionera u SBK (Izvor: FZZPR)

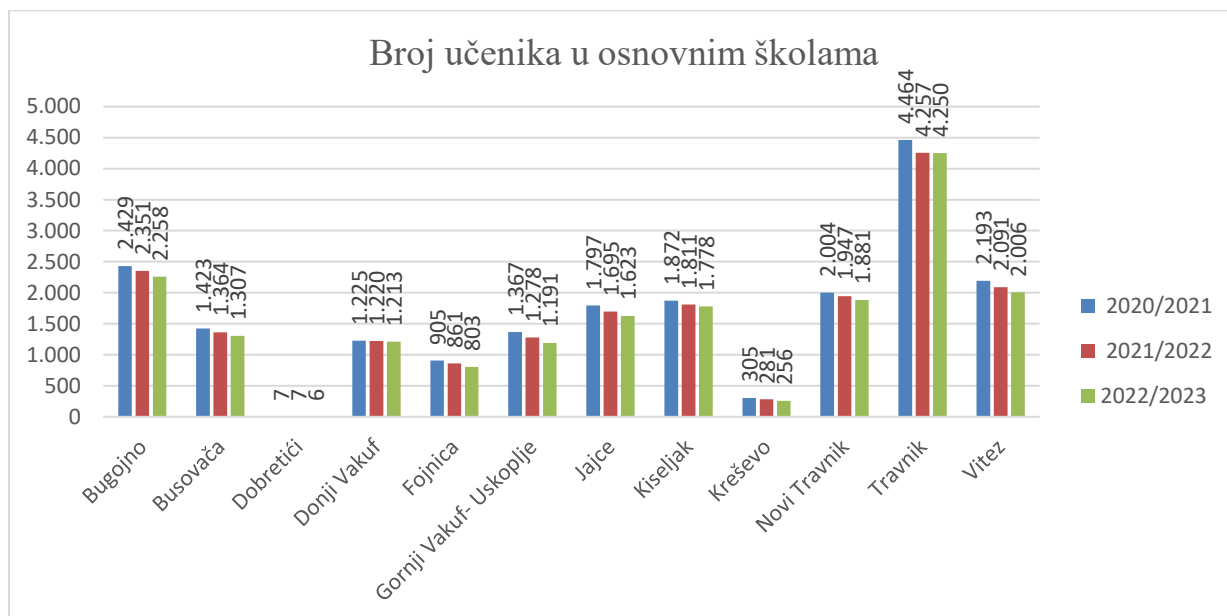
Prosječna isplaćena penzija u 2022. godini iznosila je 489 KM što je više za 14,1% u odnosu na prethodnu godinu. Najveća isplaćena penzija je u Kiseljaku 509,3 KM, zatim u Busovači 508,2 KM i Novom Travniku 506,89 KM. Najniža penzija je u Jajcu 445,04 KM. Što se tiče broja zaposlenih na jednog penzionera, najviši je u općini Travnik 1,6 penzionera na jednog zaposlenog, a najmanje u općini Busovača 0,8 na jednog penzionera. U FBiH u 2022. godini broj zaposlenih na jednog penzionera je bio 1,2, što znači da je SBK u ovom segmentu iznad federalnog prosjeka.

Slika 19- Visina prosječne penzije (Izvor: FZZPR)

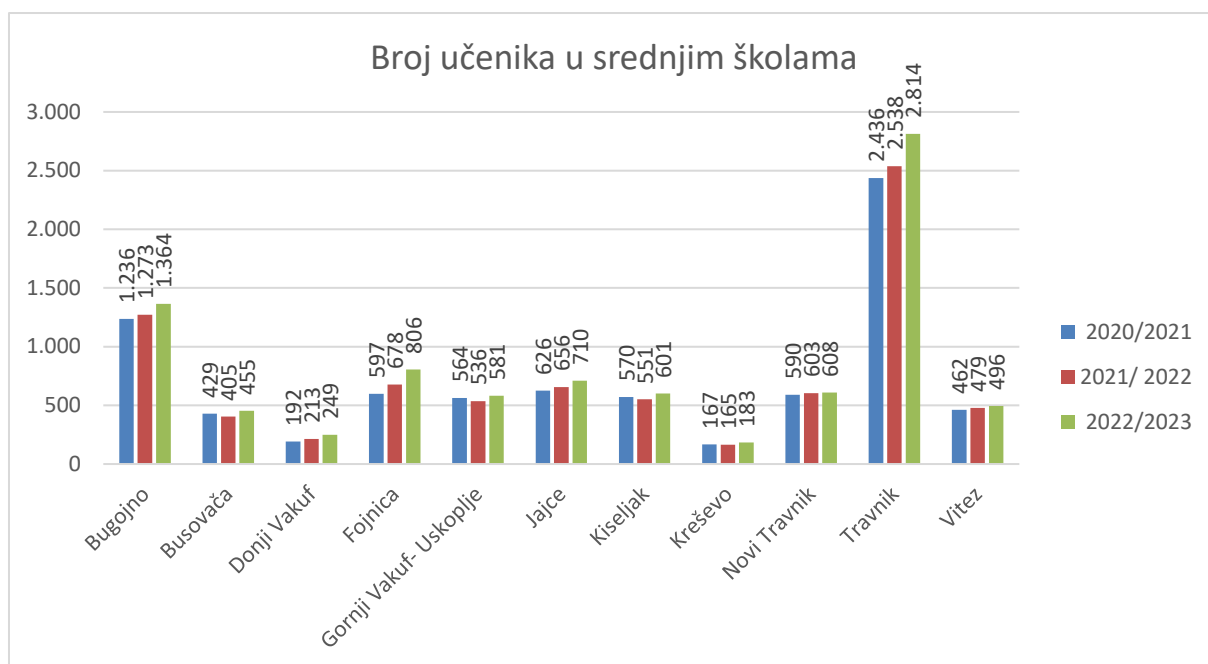
Obrazovanje

Promatrajući pokazatelje osnovnoškolskog obrazovanja možemo vidjeti kako je broj učenika u osnovnim školama u SBK u školskoj godini 2022./2023. 18.572 KM, što je 591 ili 3 % učenika manje u odnosu na prethodnu godinu 2021./2022. godina. Ukoliko promatramo 2021./2022. godinu u odnosu na 2020./2021. broj učenika je manji za 828 ili 4,1 %. U osnovnoškolskom obrazovanju sve jedinice lokalne samouprave pojedinačno bilježe negativan trend u broju učenika kroz cijelo promatrano razdoblje.

Slika 20- Broj upisanih učenika u osnovnu školu (Izvor: FZS)

U srednjim školama zabilježeno je povećanje broja učenika u školskoj godini 2022./2023., kada je zabilježeno 8.867 upisanih učenika i povećanje od 770 ili 9,5 % u odnosu na prethodnu godinu 2021./2022. godinu. Ukoliko promatramo 2021./2022. godinu u odnosu na 2020./2021. godinu broj učenika se povećao za 228 ili 2,8 %. U srednjoškolskom obrazovanju sve jedinice lokalne samouprave pojedinačno bilježe pozitivan trend u broju učenika kroz cijelo promatrano razdoblje.

Slika 21- Broj upisanih učenika u srednju školu (Izvor: FZS)

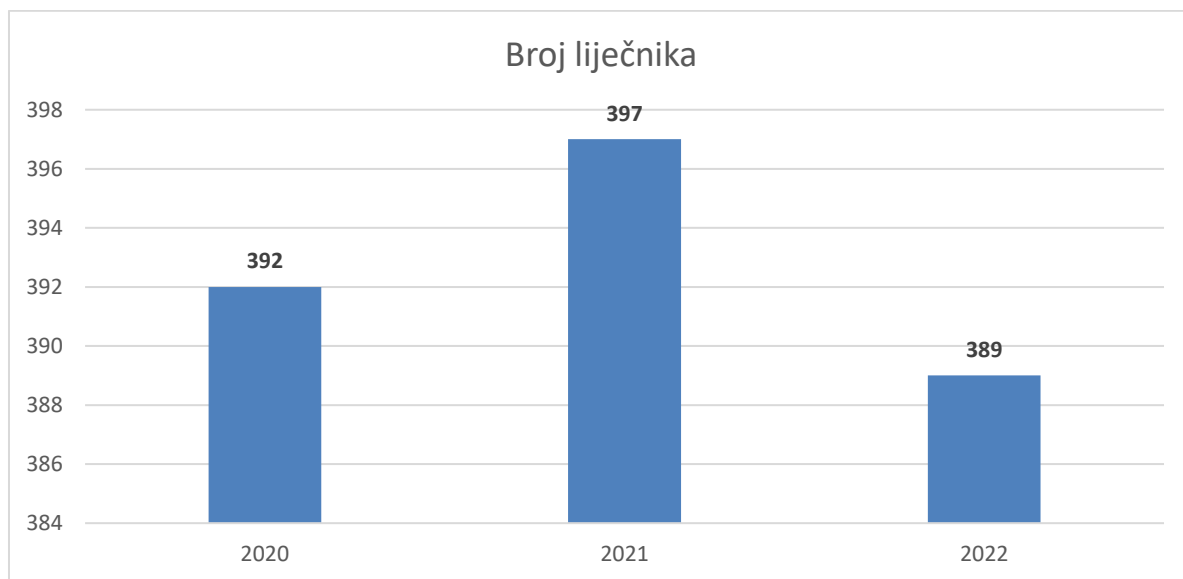
Zdravstvena zaštita

Sistem zdravstvene zaštite u domeni je SBK, a na nivou Federacije BiH donose se strateške smjernice. Usluge zdravstvene zaštite koje se pružaju na području SBK obuhvaćaju primarnu, sekundarnu i tercijarnu zdravstvenu zaštitu. Primarna zdravstvena zaštita pruža se u ambulantama domova zdravlja i područnim ambulantama porodične medicine. U kantonu djeluje 11 domova zdravlja sa 137 područnih ambulanti i 56 timova porodične medicine. Sekundarna zdravstvena zaštita na području SBK se provodi djelomično u domovima zdravlja koji pružaju konzultativno-specijalističke, dijagnostičke, stomatološke i laboratorijske usluge, u privatnim ordinacijama specijalističke medicine i u okviru pet bolnica koje djeluju na području kantona. Bolnice pružaju sekundarnu i dio tercijarne zdravstvene zaštite putem sljedećih grupa djelatnosti: dijagnostika, bolničko liječenje, konsultativno-specijalistička zdravstvena zaštita i ostale usluge.

Skupština Srednjobosanskog kantona je dana 18.04.2018. godine donijela Odluku o preuzimanju osnivačkih prava nad zdravstvenim ustanovama – bolnicama u SBK (Odluka br. 01-02-266/18). Bolnice nad kojima kanton preuzima osnivačka prava su:

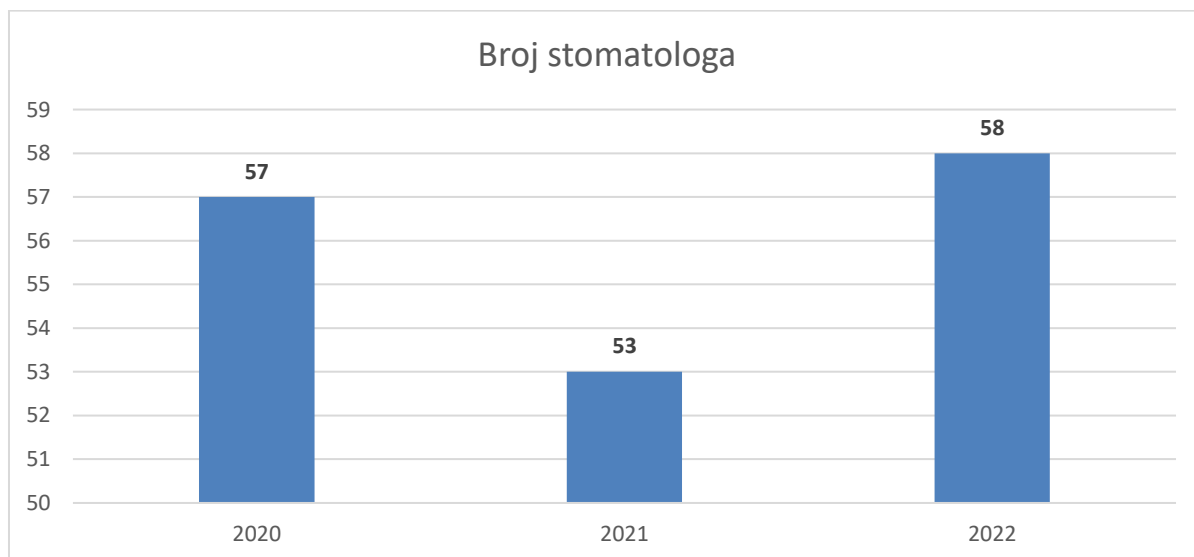
- JU Bolnica Travnik;
- JU Opća bolnica Jajce;
- JU Bolnica za plućne bolesti i tuberkulozu Travnik;
- JU Opća bolnica Bugojno;
- JU „Dr. fra Mato Nikolić“, Nova Bila

U 2022. godini u SBK je bilo 389 ljekara, u odnosu na 2021. godinu kada je bilo 397 ljekara to je 8 ljekara manje. Broj stanovnika na jednog ljekaraa u 2022. godini iznosi 631 i u odnosu na 2021. godinu veći je za 9 stanovnika na 1 ljekara.

Slika 22- Broj ljekara (Izvor: FZS)

U 2022. godini u SBK je bilo 58 stomatologa, u odnosu na 2021. godinu kada je bilo 53 stomatologa to je 5 stomatologa više. Broj stanovnika na jednog stomatologa u 2022. godini iznosi 4.235 i u odnosu na 2021. godinu manji je za 427 stanovnika na 1 stomatologa.

Slika 23- Broj stomatologa (Izvor: FZS)

Socijalna zaštita

Koncem mjeseca decembra 2022. godine na evidenciji nezaposlenih je bilo ukupno 13.484 korisnika zdravstvene zaštite, što čini 43,99% od ukupnog broja nezaposlenih osoba. Korisnika

novčane naknade na dan 31.12.2022. godine je bilo ukupno 1.022, ili 3,33% od ukupnog broja nezaposlenih osoba.²

Ispostava	Broj nezaposlenih osoba na dan 31.12.2022.	Broj korisnika zdravstvene zaštite	Broj korisnika novčane zaštite
Bugojno	4.277	1.613	138
Busovača	2.238	865	72
Dobretići	56	13	0
Donji Vakuf	2.101	879	52
Fojnica	1.389	590	52
Gornji Vakuf-Uskoplje	2.353	1.014	69
Jajce	2.699	1.414	73
Kiseljak	1.946	914	100
Kreševo	448	252	22
Novi Travnik	2.705	1.414	103
Travnik	7.083	2.888	199
Vitez	3.355	1.628	142
Ukupno KSB	30.650	13.484	1.022

Tabela 7-Broj korisnika zdravstvene zaštite i novčane naknade (Izvor: Služba za zapošljavanje KSB)

Broj slučajeva koji su obrađeni u centru se smanjio za 3.925 slučaja u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu, isto tako broj intervencija pruženih u centru je manji za 686 intervencije. Ukoliko promatramo maloljetne korisnike socijalne zaštite po kategorijama i punoljetne kategorije socijalne zaštite po kategorijama vidimo da su sve kategorije u padu.

Socijalana zaštita	2020	2021
Broj centara za socijalni rad	12	12
Zaposleni u centrima - ukupno	89	85
Broj slučajeva obrađenih u centru	39.898	35.973
Broj intervencija pruženih u centru	16.937	16.251
Maloljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama		
Ugroženi porodičnom situacijom	8.492	8.527
Osobe sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju	1.782	1.825

² Glasilo za mjesec decembar 2022. godine (Služba za zapošljavanje SBK)

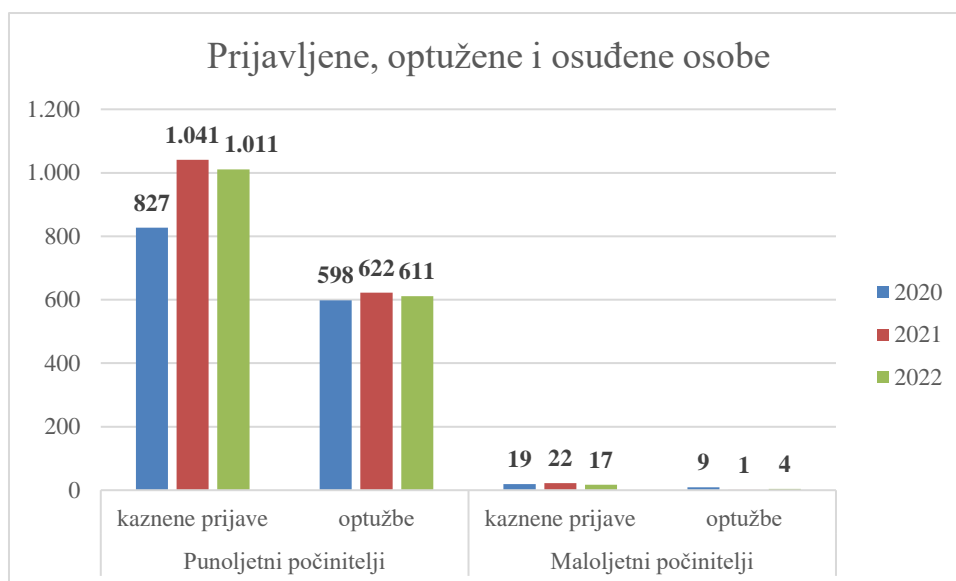
Osobe sa poremećajima u ponašanju ličnosti	284	294
Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	1.049	1.048
Psihički bolesne osobe	98	93
Osobe u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	7.016	6.456
Bez specifične kategorije (ostali)	112	125
Punoljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama		
Korisnici subvencioniranja troškova	288	320
Osobe sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju	4.951	4.888
Osobe sa poremećajima u ponašanju ličnosti	459	425
Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	1.681	1.706
Psihički bolesne osobe	818	753
Osobe koje nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje	25.990	25.301
Osobe u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	22.747	19.611
Bez specifične kategorije (ostali)	1.495	1.477

Tabela 8-Socijalna zaštita u SBK (Izvor: FZZS)

Sigurnost

U segmentu sigurnosti, u promatranom razdoblju, bilježi se trend smanjenja broja prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba u protekle dvije godine. Broj prijavljenih punoljetnih počinitelja u 2022. godini smanjio se 2,8 % u odnosu na 2021. godinu. Broj prijavljenih maloljetnih počinitelja u 2022. godini smanjio se za 2,2%.

Prema skupini kaznenih dijela u 2022. godini najviše je prijavljenih počinitelja u skupini kaznenih dijela vezanih za imovinu 33,2%, zatim zdravlja ljudi 14,9% te javnog reda i pravnog prometa 11,8%.

Slika 24-Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja(Izvor: FZS)

2.4. Okoliš i infrastruktura

Voda, šumsko bogatstvo, zemljište i mineralna bogatstva čine SBK veoma bogatim prirodnim resursima, što su i komparativne prednosti SBK u odnosu na okruženje. Osim značajnog udjela poljoprivrednog zemljišta, dodatne prednosti leže i u resursima korištenim u nizu energetsko-sirovinskih grana, proizvodnji uglja i hidroenergije, hemijskoj industriji, vojnoj industriji, industriji plastike i građevinskih materijala, te u prirodnim ljepotama koje se nedovoljno koriste u turističke svrhe. Zagađenje zraka se sve više smatra značajnim rizikom po zdravlje stanovništva i ne postoji adekvatan sistem praćenja zagađenosti zraka.

U prosječno vodnoj godini kanton raspolaže sa oko 3,00 milijarde m³ vode. Ovo impozantno vodno bogatstvo do sada se vrlo malo koristi. Na području kantona izgrađeno je ukupno 11 značajnijih vodovodnih sistema, uglavnom za veća naselja (Travnik, Gornji Vakuf-Uskoplje, Bugojno, Donji Vakuf, Jajce, Novi Travnik, Vitez, Busovača, Fojnica, Kreševo i Kiseljak). Pored toga, izgrađeno je i više manjih seoskih vodovoda koji pružaju relativno nizak standard vodoopskrbe. Pored određenih napora koji su bili zadnjih godina na obnovi vodovoda, današnja situacija vodoopskrbe stanovništva, skoro u svim dijelovima kantona nije zadovoljavajuća. Zbog ratnih događaja i višegodišnjeg prekida rada na redovnom održavanju vodovodnih cjevovoda i objekata, gubici vode su još uvijek dosta veliki i u većini vodovodnih sistema iznose i preko 50%. Pored toga, posljednjih godina malo je rađeno na povećanju kapaciteta izvorišta, tako da kod većine vodovodnih sistema nisu osigurani uvjeti za razvoj. Zbog nesigurne procjene gubitaka iz vodovodnih mreža, kao i potrošnje gospodarstva, ne raspolaže se ni sa orijentacionim podacima o specifičnoj potrošnji u pojedinim naseljima. Veoma mali procent proizvedene i isporučene vode se naplaćuje, tako da kod većine sistema nema stimulansa za štednju vode. Gotovo kod svih izvorišta zaštita nije osigurana. Samo kod nekoliko njih definirane su zaštitne zone i to uglavnom na temelju administrativnih odluka, a bez odgovarajućih istraživanja. U pogledu vodoopskrbe najteža je situacija u Kiseljaku gdje se

koristi veći broj izvorišta veoma malog kapaciteta za vrijeme ljetnog sušnog razdoblja. Zbog usputne potrošnje, sa nekih izvorišta do grada dolazi zanemarivo mala količina vode. Poseban problem predstavlja osiguranje potrebne razine zaštite velikog broja disperziranih malih izvorišta.³

Prometna infrastruktura				
KSB	Površina km ²	Magistralne ceste km	Regionalne ceste km	Ukupno magistralne i regionalne km
2021	3189	257,3	294,0	551,3
2022	3.189	257,3	334,0	591,2
Federacija BiH 2022	26.111	2.360	2.606	4.966

Tabela 9-Prometna infrastruktura (Izvor: FZZPR)

Ukupna dužina regionalnih cesta u 2022. godini je bila 334 km što je 40 km više nego prethodne godine kada je dužina regionalnih puteva iznosila 294 km.

3. SISTEM UPRAVLJANJA RAZVOJEM

3.1. Institucionalni kapaciteti za razvoj

Ured za evropske integracije, fondove, odnose s javnošću i kvalitet prema međunarodnom standardu SBK je zadužen za sveukupnu tehničku koordinaciju i savjetovanje svih relevantnih aktera uključenih u sistem za upravljanje razvojem u SBK. S ciljem osiguranja svih neophodni pretpostavki za neometano funkcioniranje sistema za upravljanje razvojem, Ured će dalje jačati ljudske kapacitete. Vlada SBK je prihvatila i počela praktično primjenjivati funkcionalni sistem koji sadrži horizontalnu (između ministarstava) i vertikalnu (između kantonalnih institucija, viših nivoa vlasti i jedinica lokalne samouprave u sastavu Kantona) koordinaciju, neposredno usklađivanje procesa strateškog planiranja i budžetiranja, kao i sistemsku implementaciju, monitoring i evaluaciju razvojnih ciljeva. Ured je određen da kao Jedinica za planiranje i upravljanje razvojem u SBK, priprema godišnje izvještaje o stanju implementacije Strategije razvoja SBK. Sva kantonalna ministarstva i drugi kantonalni organi su zaduženi da aktivno učestvuju u razvojnim procesima u SBK, te da imenuju službenike, kao predstavnike svojih organa, koji će biti zaduženi za vršenje poslova koordinacije i druge poslove utvrđene Strategijom razvoja.

³ Izmjene i dopune Prostornog plana SBK 2005.-2025.

3.2. Izazovi u upravljanju razvojem

Trenutni nedostaci upravljanja razvojem na nivou SBK i izazovi sa kojima se organi uprave susreću u provedbi Strategije, mogu biti ublaženi jačanjem postojećeg Ureda, kao i uspostavljanjem efektivnog i funkcionalnijeg mehanizma za planiranje i upravljanje razvojem i međunarodnu saradnju. Uz institucionalno jačanje, neophodno je planirati materijalno-tehničko i kadrovsko osnaživanje razvojnih mehanizama na nivou kantona, te podizanje nivoa znanja, vještina i kapaciteta službenika koji će biti angažirani na poslovima planiranja i upravljanja razvojem kantona u ministarstvima i drugim institucijama, koji su najdirektnije odgovorni za koordiniranje mjera i provedbu konkretnih projekata iz Strategije razvoja i akcijskih planova u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 32/17).

Pored navedenog, ključnu ulogu u procesu realizacije strategije imat će i lokalne zajednice SBK. U narednom razdoblju potrebno je sistem izvještavanja unaprijediti kroz poboljšanje sistemskog praćenja indikatora razvoja na svim nivoima, razmjenu informacija i interakciju sa Uredom za evropske integracije, fondove, odnose s javnošću i kvalitet prema međunarodnom standardu SBK. Pored toga priprema planova rada za ministarstva treba biti bazirana na usvojenim strateškim dokumentima (i njihovim akcijskim planovima) koji su direktno vezani za proračun i program javnih investicija SBK te usklađeni sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 32/17).

3.3. Struktura strategije

U dokumentu Strategije razvoja SBK za razdoblje 2021.–2027. godina utvrđena je vizija razvoja koja odražava namjeru i širinu promjena koje građani SBK žele u razdoblju od 2021. do 2027. godine. Vizija je karakteristična za SBK – objedinjava geostrateški centralni položaj SBK u srcu Bosne, vrijednost i dobrotu ljudi, veliko prirodno bogatstvo, te težnju SBK da postane prostor ugodnog življenja koji pruža priliku za uspjeh. Definirana vizija glasi: „Iz srca Bosne ključa ljepota i dobrota čovjeka, bogatstvo prirode, gdje se ugodno i sigurno živi, njegujuju različitosti i svaki čovjek ima priliku za uspjeh.“

4.1. Kratki sažetak Akcijskog plana 2022.-2025. godina

Provedba Strategije razvoja se osigurava kroz trogodišnje akcijske planove. Trogodišnji akcijski plan sadrži sve mjere i aktivnosti/projekte u okviru strateških i prioritarnih ciljeva koje se planiraju provesti tokom trogodišnjeg planskog razdoblja. Također, akcioni plan sadrži i finansijski okvir potreban za njihovu realizaciju, te određuje dinamiku i nosioce odgovornosti za realizaciju mjera. Trogodišnji akcioni plan se izrađuje po principu 1+2. Ured je na temelju razmatranja prikupljenih prijedloga i provedenih konsultacija, izradio akcioni plan sa finansijskim okvirom za razdoblje 2021.-2024. godina, za provedbu Strategije razvoja SBK 2021.-2027. godine. Prijedlozi su prikupljeni iz ministarstava, nevladinog i privrednog sektora.

<i>Br. S.C.</i>	<i>Naziv strateškog cilja</i>	<i>Iznos sredstava 2022.-2025.godina</i>	<i>Planirana sredstava u 2022.g.</i>	<i>Realizirana sredstva sredstava u 2022.g.</i>
S.C.1.	<i>Poticati održiv ekonomski razvoj</i>	22.420.000	5.395.000	6.737.665
S.C.2.	<i>Unaprijediti kvalitet življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane</i>	457.687.000	110.285.000	118.841.902
S.C.3.	<i>Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu</i>	6.270.000	1.502.000	886.470
	<i>UKUPNO</i>	486.377.000	117.182.000	126.466.037

Tabela 10- Vrijednost finansijskih sredstava za realizaciju projekata i aktivnosti

Temeljem svega gore navedenog, dolazimo do zaključka da od 194 projekta, koji su sastavni dio Akcionog plana 2022.-2025., možemo izdvojiti nekoliko ključnih projekata:

1. Podrška stočarskoj proizvodnji i uvezivanje farmi sa prerađivačima;
2. Podrška zaštiti i prevenciji zaraznih bolesti biljaka i životinja ;
3. Jačanje kapaciteta šumsko - privrednog društva;
4. Podrška inovatorstvu na području SBK;
5. Podrška uvođenju međunarodnih standarda u izvoznim preduzećima;
6. Jačanje kapaciteta za korištenje EU fondova koji podržavaju naučno-istraživački rad i razvoj inovacija;
7. Podrška digitalizaciji lanca vrijednosti u turizmu;
8. Podrška poduzetništvu u turizmu;
9. Očuvanje likvidnosti poduzeća
10. Očuvanje nivoa zaposlenosti;
11. Izgradnja novih i širenje kapaciteta postojećih poslovnih zona;
12. Povećanje kvaliteta usluga i kapaciteta institucija za predškolski odgoj i obrazovanje djece (uzrast od 3 do 6 godina);
13. Obnavljanje postojećih i izgradnja novih odgojno-obrazovnih ustanova (OOU-a), uz primjenu mjera energijske učinkovitosti (na osnovu plana prioriternih objekata za obnovu);
14. Obnavljanje i očuvanje postojećih te izgradnja novih objekata za obavljanje kulturnih aktivnosti;
15. Osiguranje dovoljnih finansijskih sredstava za finansiranje Pozitivne liste lijekova;

16. Donošenje novih zakona i primjena odgovarajućih zakonskih rješenja iz oblasti socijalne politike u Kantonu kroz usklađivanje kantonalnih propisa sa propisima čiji donošenje je u toku na federalnoj razini, sa ciljem smanjenje broja korisnika određenih prava i povećanje broja korisnika drugih prava;

17. Izgradnja i modernizacija smještajnih, materijalno tehničkih I drugih logističkih kapaciteta;

18. Nabavka suvremene tehnološke opreme i sredstava, te drugih sredstava i opreme u cilju unapređenja rada organizacijskih jedinica MUP-aSBK;

20. Subvencioniranje obnove (rekonstrukcije) i proširenja postojećih sistema kanalizacionih mreže;

21. Subvencioniranje izgradnje novih kanalizacionih mreža i sistema za prečišćivanje otpadnih voda;

22. Subvencioniranje obnove postojeće i izgradnje nove vodovodne mreže u općinama.

Ovi projekti stvaraju pretpostavku za druge projekte, imaju širi kantonalni značaj, imaju potencijal dugoročnog učinka na kvalitet života u SBK, te bitno doprinose ostvarenju strateških ciljeva i vizije kantona.

4.2. Izvještaj o provedbi integrirane strategije razvoja

Strategijom je planirano ukupno 194 projekta ali prema prikupljenim inputima od strane lokalnih i regionalnih sudionika o aktivnostima i projektima u izvještajnom razdoblju može se zaključiti kako je u protekloj godini ukupno bilo 95 projekata i to:

- 44 projekata u okviru Strateškog cilja 1;
- 38 projekata iz Strateškog cilja 2 i
- 13 projekata iz Strateškog cilja 3.

Finansijska ulaganja su promatrana u odnosu na izvore finansijski sredstava: vlastita sredstva, drugi budžetski izvori, kreditna sredstva, EU i drugi fondovi. Prema strukturi planiranih sredstava po izvorima finansiranja najviše je sredstava iz vlastitih izvora te potom iz vanjskih izvora 1.028.345 KM (IPI FOND; EU Fondovi NVO sektor, donatori)

<i>Br.</i>	<i>Izvor finansiranja</i>	<i>Iznos</i>	<i>Ukupno</i>
S.C.1.	<i>Vlastita budžetska sredstva</i>	<i>6.364.525</i>	<i>6.737.665</i>
	<i>Vanjski izvori finansiranja</i>	<i>373.140</i>	
S.C.2.	<i>Vlastita budžetska sredstva</i>	<i>118.186.697</i>	<i>118.841.902</i>
	<i>Vanjski izvori finansiranja</i>	<i>655.205</i>	
S.C.3.	<i>Vlastita budžetska sredstva</i>	<i>886.470</i>	<i>886.470</i>
	<i>Vanjski izvori finansiranja</i>	<i>0</i>	

Tabela 11- Izvori finansiranja

4.3. Pregled pokazatelja po strateškim ciljevima

Definirani strateški ciljevi dostižu se ostvarenjem prioriteta. Za svaki strateški cilj definirano je nekoliko prioriteta, koji adresiraju ključne izazove i oblasti. Stepem ostvarenja prioriteta prati se preko pokazatelja – očekivanih ishoda prioriteta, koji su u izravnoj vezi s pokazateljima utjecaja na razini strateških ciljeva.

Strateški cilj 1: Poticati održiv ekonomski razvoj

Stepen dostizanja postavljenoga strateškog cilja pratit će se kroz nekoliko ključnih pokazatelja utjecaja na temelju kojih će se ocijeniti stupanj promjena u okruženju.

Strateški cilj 1 definira tri ključna pokazatelja kroz koje se treba manifestirati ispunjenje ovog cilja. Prvi pokazatelj odnosi se na indeks opsega industrijske proizvodnje i u 2022. godini je smanjen i iznosi 104,3 dok je u 2021. godini iznosio 118. Drugi pokazatelj odnosi se na broj zaposlenih koji je porastao u odnosu na prethodnu godinu za 544 zaposlenih. Indeks razvijenosti je smanjen sa 0,65 na 0,64 u 2022. godini.

Za poticanje održivog ekonomskog razvoja u SBK-u te ostvarenje ciljnih vrijednosti pokazatelja utjecaja za prvi strateški cilj SBK-a definirana su četiri prioritetna cilja. Većina prioriteta koji se odnose na Strateški cilj 1 su porastu, kao prosječan broj zaposlenih osoba u poljoprivredi i šumarstvu, ukupna poželjena površina svih kultura, ukupan izvoz, iznos prosječne neto plate u industriji, prosječna neto plata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu, broj noćenja turista, broj ležaja, broj zaposlenih osoba u turizmu, broj rastiranih poslovnih subjekata, ukupno ostvarene investicije. Prioriteti koji su definirani Strategijom razvoja 2021.-2027. godina prikazani su u tabeli 12.

Oznaka	Naziv cilja ili prioriteta	Naziv pokazatelja	Objašnjenje pokazatelja	Polazna vrijednost 2019	2020	2021	2022	Ciljana vrijednost 2027
Strateški cilj 1.	Poticati održivi ekonomski razvoj	Indeks opsega industrijske proizvodnje	Federalni zavod za statistiku; godišnji izvještaj	101	87,9	118	104,3	111,3
		Broj zaposlenih	Federalni zavod za statistiku; godišnji izvještaj	51.583	50.024	49.930	50.474	58.712
		Indeks razvijenosti	Federalni zavod za programiranje razvoja	0,68	0,64	0,65	0,64	0,82
1.1.	Poticati ruralni razvoj uz jačanje poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije	Prosječan broj zaposlenih osoba u poljoprivredi i šumarstvu	FZZS, godišnji izvještaj	1.745	1.718	1.828	1.833	2.850
		Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva, uključujući investicije poljoprivrednih gospodarstava	FZZS, godišnji izvještaj	4.562	4.309	4.209	-	6.000
		Ukupna požnjevena površina svih kultura u (u ha)	FZZS, godišnji izvještaj	14.966	16.234	15.676	16.022	100.000
		Ukupni izvoz u području KD – poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (u 000 KM)	FZZS, godišnji izvještaj	6.415	5.206	4.545	3.646	8.500
		Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata (u hiljadama m3)	FZZS, godišnji izvještaj	431	425	415	390	500
1.2.	Povećati konkurentnost ost industrije	Indeks opsega industrijske proizvodnje	FZZS, godišnje izvješće	101,1	87,9	118	104,3	120,6
		Ukupni izvoz (u 000 KM)	FZZS, godišnje izvješće	728.575	671.209	819.890	938.213	1.241.038

		Pokrivenost uvoza izvozom	FZZS, godišnji izvještaj	69,80	75,00	73,40	71,70	94,80
		Iznos prosječne netoplaće u industriji (u KM)	FZZS, godišnji izvještaj	759	774	799	893	929
1.3.	Poboljšati turističku ponudu, infrastrukturu i poduzetništvo za razvoj održivog turizma	Investicije u hotelijerstvu i ugostiteljstvu (u 000 KM)	FZZS, godišnji izvještaj	1.178	3.568	1.070	-	2.400
		Prosječna netoplaća u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	FZZS, godišnji izvještaj	477	453	517	632	759
		Broj noćenja turista	FZZS, godišnji izvještaj	90.381	41.097	92.787	93.613	180.762
		Broj ležaja	FZZS, godišnji izvještaj	1.782	1787	-	1867	3.694
		Promet u ugostiteljstvu	FZZS, godišnji izvještaj	-	-	-	-	43.500.000
		Broj zaposlenih lica u turizmu	FZZS, godišnji izvještaj	2.377	2.292	2.316	2.347	3.400
		1.4.	Kreirati povoljnije poslovno okruženje za održiv rast i zapošljavanje	Broj registriranih poslovnih subjekata	FZZS, godišnji izvještaj	13.179	13.468	13.700
Ukupne ostvarene investicije (u 000 KM) (početna je vrijednost prikazana za 2018. godinu)	FZZS, godišnji izvještaj			205.984	160.449	182.082	-	380.000
Rang-pozicija po indeksu razvijenosti SBK-a u Federaciji BiH (2019.)	FZZS, godišnji izvještaj			0,63	0,64	0,65	0,64	1,12

Tabela 12- Pokazatelji ekonomskog razvoja

Strateški cilj 2: Unaprijediti kvalitet življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane

Za dostizanje Strateškog cilja 2., koji se odnosi na unaprjeđenje kvaliteta življenja i održivog društvenog okruženja, definirano je pet prioriteta. Svaki prioritet definiran je kao cilj specifičan za jednu oblast ili dvije oblasti društvenog života: obrazovanje, sport, kultura, zdravstvo, socijalna skrb, sigurnost građana i javna uprava. U definicijama prioriteta integrirani su ključni elementi globalnih ciljeva održivog razvoja i pristupi djelovanja u kriznim situacijama.

Iznos izdvajanja za kulturu i sport je u porastu u odnosu na 2021. godine i već sada premašuje ciljane vrijednosti koje su definirane Strategijom razvoja. Iznos izdvajanja za sport u 2022. godini je u porastu za 496.000 KM u odnosu na 2021. godinu. Izdvajanja za kulturu su veća za 500.400 KM u odnosu na 2021. godinu. Iznos socijalnih izdvajanja iz godine u godinu je u porastu i u 2022. godini iznosi 11.294.563 KM i u odnosu na 2021. godinu veći je za 111.413 KM. Postotak ukupne rasvijetljenosti krivičnih djela u odnosu na 2021. godinu povećan je za 2 % i iznosi 88%.

Oznaka	Naziv cilja ili prioriteta	Naziv pokazatelja	Objašnjenje pokazatelja, izvor podataka (institucija)	Polazna vrijednost 2019	2020	2021	2022	Ciljana vrijednost 2027
SC.2	Unaprijediti kvalitetu življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane	Izdvajanja/ transferi (tekući, kapitalni i dr.) za predškolsko, osnovno, srednje i obrazovanje koje nije definirano razinom (uključujući ugroženu djecu s posebnim potrebama i djecu romske nacionalnosti) u Budžetu Kantona, na godišnjoj razini (u KM)	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i sporta	3.291.000	2.128.009	5.172.032	5.087.343	6.000.000
		Broj učenika osnovnih i srednjih škola/ 1.000 stanovnika	Federalni zavod za programiranje razvoja	115	112	111	76	110
		Broj ljekara /1.000 stanovnika	Federalni zavod za programiranje razvoja	1,5 ljekar / 1.000 stanovnika 0,23 stomatologa / 1.000 stanovnika	1,57 ljekar / 1.000 stanovnika 0,22 stomatologa / 1.000 stanovnika	1,60 ljekar / 1.000 stanovnika 0,21 stomatologa / 1.000 stanovnika	1,58 ljekar / 1.000 stanovnika 0,23 stomatologa / 1.000 stanovnika	386 ljekara, tj 1,5 ljekar / 1.000 stanovnika 60 stomatologa, tj. 0,23 stomatologa / 1.000 stanovnika
		Socijalni transferi (po glavi stanovnika)	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	41,4	44,7	45,25	44,34	47
2.1.	Unaprijeđenje kvalitete obrazovnog sustava	Broj djece koja uspješno završavaju osnovno i srednje obrazovanje	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	2.497 – osnovno školovanje 2.690 – srednje školovanje	2.493– osnovno školovanje 3.270 – srednje školovanje	2.332 – osnovno školovanje 2124 – srednje školovanje	2.319 – osnovno školovanje 1615 – srednje školovanje	2000 u osnovnim 1800 u srednjim školama
		Broj djece koja ponavljaju školovanje	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	284	35	46	45	-
		Omjer broja djece u osnovnom i srednjem obrazovanju prema broju nastavnika	FZZS, godišnji izvještaj	10	10	11	10	3 u osnovnim 10 u srednjim
2.2.	Unaprjeđenje	Iznos izdvajanja za sport (u KM)	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	856.900	587.250	1.001.000	1.497.000	1.000.000,00

		Iznos izdvajanja za kulturu (u KM)	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	834.000	474.500	1.065.600	1.566.000	1.000.000,00
2.3.	Poboljšanje postojećih i uvođenje novih usluga u	Postotak zdravstveno osiguranih osoba u odnosu na ukupno stanovništvo	Zavod za zdravstveno osiguranje	83,33	80,49	81,46	81,67	85
		Broj korisnika socijalne pomoći / 1.000 stanovnika	FZZS, godišnji izvještaj	36,5	36	35,5	36	33
		Iznos socijalnih izdvajanja (u KM)	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK	10.564.200	11.383.000	11.183.150	11.294.563	12.677.040
2.4.	Povećanje stupnja sigurnosti građana	Broj kriminalnih djela	MUP SBK; https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/	1.050	1.016	1.071	1.096	900
		Broj prijavljenih prijestupnika	MUP SBK; https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/	1.000	959	1.071	1.090	850
2.5.	Transparentan i djelotvoran javni sektor u službi građana	Stepenj izvedenih projekata iz Strategije razvoja SBK-a (u %);(broj završenih projekata + broj projekata u tijeku / ukupni broj planiranih projekata za promatranu godinu)		0,60	0,80	0,70	0,73	0,80
		Stepenj finansijske provedbe Strategije razvoja SBK-a (u %);ostvarena finansijska sredstva za projekte (u KM) / ukupno planirani iznos finansijskih sredstava za ostvarenje projekata u promatranoj godini (u KM)		0,47	0,79	0,60	0,64	0,65
		Stepen provedbe naprednih sustava kontrole s ciljem smanjenja korupcije		Upisati polaznu vrijednost	-	Usvojena strategija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije	Usvojena strategija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije	Odrediti ciljanu vrijednost

Tabels 13- Pokazatelji društvenog razvoja

Strateški cilj 3: Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu

Prioriteti za poboljšanje stanja okoliša i javne infrastrukture obuhvaćaju tri kompleksne oblasti. Stoga svaki prioritet pokriva nekoliko užih tematskih cjelina i, pri tome, integrira ključne elemente globalnih ciljeva održivog razvoja.

Prema Programu rada ministarstva u 2022. godine ciljeve su:

- planiranje, izgradnja, i uređenje zemljišta na kantonalnoj razini
- provedbe i primjena prostornog plana kantona
- zaštita i unapređenje okoline
- ostvarivanje projekata obnove i razvoja
- utvrđivanje stambene politike i aktivnosti na harmonizaciji stambene djelatnosti i
- provedbu zakona u nadležnosti ministarstva.

Skupština SBK nakon više od dvije godine procedure, usvojio je jedan od najznačajnijih razvojnih dokumenata, Izmjene i dopune Prostornog plana za razdoblje 2005–2030. godina. Planom svih budućih tokova privrednog razvoja predviđeno je okretanje ka novim, obnovljivim izvorima energije te najavljeni veliki razvojni projekti.

U tabeli 14. prikazani su pokazatelji okoliša.

Oznaka	Naziv cilja ili prioriteta	Naziv pokazatelja	Objašnjenje pokazatelja,	Polazna vrijednost 2019	2020	2021	2022	Ciljana vrijednost 2027
			izvor podataka (institucija)					
SC .3	Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu	% sortiranog otpada u odnosu na ukupnu količinu otpada, koji se odvaja za reciklažu	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	2,33	2	2	2	10
		Udio realiziranih kapitalnih investicija u Budžetuu Kantona (u KM)	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	5.160.000	2.179.183	3.954.900	3.930.532	10.000.000
		Stepen izgrađenosti regionalnih cesta		87%	87%	87%	89%	90
3.1.	Uspostava funkcionalnog sustava za integrirano upravljanje okolišem	Postotak pogona i postrojenja koji dostavljaju podatke o emisijama u okoliš	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	1,00%	8,47%	15,24%	14,11%	90
		Stepen provedbe Kantonalnog plana zaštite okoliša (2015. – 2025.)	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	U fazi implementacije	U fazi implementacije	U fazi implementacije	U fazi implementacije	
		Donošenje zakonske regulative o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	Ne postoji zakonska regulativa	Nije donesena zakonska regulativa	Nije donesena zakonska regulativa	Nije donesena zakonska regulativa	Donesena zakonska regulativa 2021.
		Smanjenje ukupne minski sumnjive površine u SBK-u (u m2)	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	111.443.504 m2	110.979.000 m2	110.850.000 m2	102.414.238 m2	75.000.000 m2 (smanjenje ~ 5.000.000 m2 /g)

3.2.	Poboljšanje kvalitete komunalnih usluga uz značajno unaprijeđenje komunalne infrastrukture	Dostupnost usluge javne kanalizacijske mreže (% stanovništva)	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	36,82%	37%	42%	43%	46%
		Provedba KPUO-a i uspostava sustava informiranja o količinama, vrstama, načinu prikupljanja i tretmanu otpada	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova SBK	Djelomično uspostavljen sustav	Poboljšan sistem u odnosu na prethodnu godinu	Dodatno poboljšan sistem	Kontinuirano ulaganje u poboljšanje sustava	Potpuno uspostavljen sustav
		Postotak gubitaka vode u vodovodnim sustavima	Ministarstvo prostornog uređenja SBK; procijenjeni pokazatelji	55,44%	55%	56%	56%	50%
3.3.	Osigurana zaštita prirodnih resursa kroz održivo i energetski učinkovito upravljanje resursima i korištenje resursa	Količina proizvedene energije iz obnovljivih izvora (HE, MHE, SE)	Ministarstvo prostornog uređenja SBK; procijenjeni pokazatelji	469.845 MWh	322.846 MWh	412.598 MWh	392.577,93 MWh	500.000 MWh (povećanje 1 % / g.)
		Smanjenje potrošnje krutih goriva za proizvodnju toplinske energije u SBK-u	Ministarstvo prostornog uređenja SBK; procijenjeni pokazatelji	142.351,55 t	148.982,95 t	168.832,28 t	135.847,55 t	140.000,00 t (smanjenje ~ 300 t/g.)

Tabela 14- Pokazatelji okoliša

4.4. Izazovi u provedbi strategije i preporuke

Kvalitetnijim planiranjem prilikom izrade strateških dokumenata, stavljanjem „akcenta“ na prioritetne projekte, usklađivanje strateških planova sa propisima, odredbama i programima rada ministarstava, samo su neki od izazova koji stoje pred učesnicima koji su uključeni u provedbu strategije kantona. Viši stepen svijesti sveukupne zajednice, učesnika u strateškom planiranju i upravljanju razvojem kantona, svih nivoa vlasti, posebno viših, o važnosti i značaju provedbe Strategije preduvjet su kvalitetne i pravovremene implementacije Strategije razvoja. Također, stalno educiranje i jačanje ljudskih kapaciteta kako realnog sektora, tako i predstavnika ministarstava SBK u planiranju, izradi i implementaciji strateških projekata predstavlja veoma važan faktor. Međutim, nedostatak finansijskih sredstava, prostornih i kadrovskih kapaciteta predstavljaju jedan od stalnih i osnovnih problema implementacije planiranih projekata.